

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest,
V., Személynök-utca 25. sz.
TELEFON: 95-28.

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.
Szerkesztette 1886—1915:
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre... .. 20 kor
Fél évre... .. 10 kor
Negyed évre... .. 5 kor

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Mezei Mór.

Január tizenhetedikén ünnepe lesz a magyar zsidó felekezetnek: Mezei Mór, a hazai zsidóság e történelmi alakja e napon betölti életének nyolcvanadik évét.

Nem kételkedünk benne, hogy az ősz vezér haragudni fog ránk ezért a leleplezésért, amire a kalendáriumot bujva, lexikonok forgatása közben ugyszólván véletlenül bukkantunk. De az ő élete már sokkal régibb idő óta kincse és tulajdona felekezetének, hogysem beleszólása lehetne mostani ünnepeltetésébe.

Mezei Mór, több mint félszázad óta vezető tényezője felekezetünk történetének e hazában. Verekedő, küzdő harcos előbb, a tettek és az alkotó munka férfja utóbb, végül a vezéri székben irányító és vezető, ki egy átkos szervezetlenség romhalmaza között kereste kiváló alelnöktársával szakadatlanul a megértés, a kibékülés és a felépülés útját.

Élete egy darab élő történelme a zsidóhitű magyarságnak. Küzdelmei a magyarosodásért, a felekezet méltóságáért és szervezkedéséért az egész felekezet küzdelmeinek megismeréséért. Oly korban, midőn e hazában zsidó ügyek iránt közérdeklődés alig volt, kitűzte már a célokat, melyek ma is örök fénnel élnek minden becsületes magyar zsidó lelkében, a célokat, melyeket teljesen még ma sem értünk el. És így Mezei Mór neve annyira egybeforrott a magyar zsidóság történetével, hogy a saját multunkat, a saját eszméinket, a saját törhetlen reményeinket ünnepeljük, mikor nyolcvanadik születésnapján a felekezet tisztelgésre sorakozik előtte.

Mezei Mór a zsidóságnak szentelte élete legszebb éveit, tehetségét, szíve szeretetét. Nem mondjuk, hogy valaha köszönet és hála jutott ezért osztályrészeül. Aki zsidó közügyekkel foglalkozik, az ugyan leszokhat az elismerésről. De az a meleg szeretet, mely nyolcvanadik születésnapján feléje fog áramlani, meggyőzheti arról, hogy érdemes volt a zsidóságért annyit tennie. A magyarosodás, melyért oly nagy publicisztikai munkát végzett, a zsidóság körében nagyrészen

teljesen megtörtént és a magyar kultúra hatalmas munkásokat nyert bennünk. Az emancipáció, a jog-egyenlőség, melyért annyit küzdött, ma már, a harmadik generációban, egy öntudatos, szabad és munkás magyar zsidóságot termelt meg. A zsidó kongresszust, melyen mérhetlen sokat dolgozott, rajongó szeretettel, aktivitással szolgálta. És az a tragikus motívum, az orthodoxia testvérháborúja, mely Mezei Mór egész működésén át, elnöki székeig elkísérte, mintha ma már gyengébben hangoznék, mintha a háború nagyobb tűzvésze a viszály e kisebb tűzét elnyomta volna.

De nemcsak a politikust akarjuk itt ünnepelni Mezei Mórban, — az első és legjelentékenyebb magyar zsidó politikust, — hanem hódoljunk szíve előtt is, szíve előtt, mely meg nem szűnt verni a zsidóságért egy pillanatra sem.

A haragos tekintetű öreg ur, — mi fiatalabbak már csak ilyennek ismerjük, — kinek megjelenésében van valami komorság és szigorúság, sokszor késő éjszakákon szaladt el miniszterekhez és államtitkárokhoz egy-egy szegény kiutasított máramarosi zsidó érdekében. Nem tekintette korát, ha zsidó lélek megmentéséről, jogtalanság kivédéséről, szerencsétlenek megmentéséről volt szó. Amint a kormányoknak évtizedek óta zsidó ügyekben első tanácsadója, úgy lett első tanácsadója a szegény zsidóknak is. Hányszor láttuk Mezei Mór keményen vitázni, könyörtelenül verekedni parlamentben, klubban, üléseken, hires, éles judiciumával, ellenállhatatlan érveivel, — sosem a maga ügyében. Mindig másokért, mindig elvekért, mindig az igazságért. A Talmud mondja a római pogányokról, hogy a kincstáruk tele van drágakövel és ékszerrel, a zsidóknak az Ur csak egy drágaságot adott: a szívüket. Mezei Mór szíve, ez az igazi zsidó szív, az egész felekezet kincsévé vált.

Az utolsó évtizedben, mióta a haladó zsidóság hivatalos vezére, szerencsétlen helyzetünk, szétzilált felekezeti viszonyaink nem engedték, hogy e minőségében révbe vezesse a zsidóságot. Nem ő az oka, de árny-alkotmányunk gyengesége és a változó kormányok egyformán bűnös nemtö-

rödömsége a zsidóság ügyei iránt. Az ellentábor ma már elült intrikái — a magyar zsidóság örök szégyenére — nemcsak személyét nem kimélték, de megakadályozták és hátráltatták a kiegyezést, a békülést is. De ne idézzük fel ma újból e csuf, sötét viszálykodást, Mezei Mór elnökösködése mindig a béke jegyében állott és mi hisszük, hogy Mezei Mór megéri eszméi diadalát is, a felvirradó béke a magyar zsidóság pártharcának is véget fog vetni. Új idők közelednek, új, megváltozott helyzet körvonalait látjuk kialakulni.

Az *Egyenlőség* nemcsak előkelő munkatársát üdvözli ma benne, de elődjét is, az első nagystilű magyar zsidó ujságíró, a sok viszontagságon átmént *Magyar Izraelita* szerkesztőjét. Mi, a harcolók és verekedők, köszöntjük őt, az első harcost, a megpihent nagy bajnokot. Mi, akik Szabolcsi Miksa hős szellemének hordozói vagyunk, leginkább értjük meg Mezei Mórt, az ujságíró, ki tollával tántorithatlanul küzdött felekezeteért és megszenvedett meggyőződéséért, s valóban életét és vérét adta a zsidóság magyarosodásáért és vértanuja volt nemzeti érzelmeink megerősítésének.

Köszöntjük őt és meghajtjuk előtte a hódolat zászlaját a felekezet nevében, mely büszke rá, — kívánjuk minél tovább lehessen az, — hogy vezérének vallhatja Mezei Mórt.

Életéből — mely egy darab magyar zsidó történelem — ime néhány adat:

A Grünfeld-család Sátoralja-Ujhelyen, melyből Mezei Mór származik, generációk óta lakott a városban. Mordche Grünfeld, Mezei Mór szépapja, a 18-ik század elején élt, a zsidó hitközség titkára volt és följegyezték róla, hogy az annak idején beiktatott főispánt a zsidók nevében *latin nyelvű beszéddel* üdvözölte. Grünfeld Ignác, Mezei Mórnak édesapja kereskedő volt, ki igen korán, 18 éves korában nősült. Móricot, ki 1836 január 17-én született, nagyanyja nevelte szigorú vallásos szellemenben, úgy, hogy mikor édesapja az ujhelyi piarista gimnáziumba adta 10 éves korában Móricot, ez csak zsargonul tudott beszélni. Mindaddig a chédert látogatta.

Első eset volt Ujhelyen, hogy zsidó fiu piarista gimnáziumba került, de Móric nagyon szépen megbecsülte magát. Az összes osztályokat tiszta kitünővel végezte. A forradalom alatt a tizenkét éves fiu fölvette a Mezei nevet és ez a név így forradalmi emléke az ő tartalmas életének. Testvérei csak később magyarosították nevüket és édesapja, ki patriarka-kort ért el, jóval utánuk.

1850-ben, a négy gimnázium elvégzése után, apja Pestre hozta Móricot, ki itt hasonló kitünő eredménnyel a Bach-korszak alatt elvégezte a gimnáziumot és a jogot is. *Ghiczey*, híres hajdani pesti ügyvéd irodájának lett a patvaristája és minthogy abban az időben engedte meg a Bach-kormány zsidóknak az ügyvédség elnyerését, majdnem úgy lett, hogy Mezei Mór lesz az első zsidó ügyvéd az országban. Nem így történt. Mezei Mórt felekezete iránti szeretete egyre inkább zsidó ügyek felé fordította és nem tette le rigorózumát. Megalakult 1861. április 7-én az *Izraelita Magyar Egylet* a fővárosban, melynek elnöke, *Rózsay József* orvostudor, titkára pedig Mezei Mór lett. Az egylet célja a zsi-

dók alapos és gyökeres magyarosítása volt. Évkönyvet adott ki, melyet Mezei Mór szerkesztett és amelyben egy híressé vált beszélye, „A hitehagyott” címmel, jelent meg. Az Izraelita Magyar Egylet nemcsak felolvasásokat tartott és a zsidó irodalmat ápolta, hanem csakhamar megszületett belőle az *első magyar-zsidó hetilap: a Magyar Izraelita*. Mezei Mór lakásán, mely az egylet helyisége mellett volt, az Uj-tér 2. számának második emeletén volt a lap szerkesztősége. A lap felelős szerkesztője eleinte *Rokonstein* Lipót dr. rabbi volt, kiadója *Zsengeri Mór*, főmunkatársa Mezei Mór.

Forgatva a szerkesztőségi könyvtárban az értékes ujság lapjait, kiváló cikkekre és fényes nevekre akadunk benne. A nevezetteken kívül állandóan irtak a lapba: *Bródy Zsigmond*, a későbbi főrendiházi tag, *Stiller Bertalan*, a későbbi nagyhirű orvostanár, *Ágai Adolf*, a nagy novellista, *Tencer Pál*, kinek közéleti jelentős szereplése még élénk emlékezetben van, *Hirschler Ignác*, dr. orvos, későbbi főrendiházi tag, a pesti hitközség elnöke, *Décsey Zsigmond*, a későbbi kuriai tanácselnök. A kezdődő magyar-zsidó felekezeti élet forrongó levegője csap felénk e lapból. Magyarosodás, emancipáció, autonómia, magyar-zsidó irodalom: a négy jelszó, mely alatt e lap csatázott.

Új, élénkebb élet költözött a „Magyar Izraelitába”, midőn a Helytartó Tanács engedélyével *Rokonstein* Lipót dr. helyébe Mezei Mór lépett a lap felelős szerkesztőjévé, 1862. április 18-án. Worafla rendőrfőnök előtt előbb igazolta Mezei — mint a rendőri okmány szól — „azon tudományos képzettséget, mely ily irodalmi vállalat vezetésére kívántatik”. A szerkesztési engedély elnyerésére irányuló kérvényhez Mezeinek 8 bizonyítványt kellett csatolnia; 6 arról szól, hogy Mezeinek bő tudása van, kérdéseket megítélni, róluk írni, tud, fedhetlen jellemű stb. 3 magyar a bizonyítványok közül. Kiállítóik: *Rokonstein* dr. rabbi, *Lőw Lipót*, *Rózsay József* dr. 3 német, kiállítóik: a pesti izr. hitközség (*Hirschler* elnök és *Barnay* titkár), *Lőw Jeremiás* ujhelyi főrabbi és *Meisel* pesti főrabbi. Mezei Mór a lapot 500 o. é. frt fizetésért szerkesztette. A problémák keze alatt erősebb megvilágítást kaptak. Mezei Mór éles judiciuma mélyére hatol a nagy kibontakozó kérdéseknek.

Ugyanez időben történik a pesti zsidó hitközség szervezetének demokratikus reorganizációja *Hirschler Ignác* dr. rezsime alatt.

1862. július 18-án végzetes cikk jelent meg a Magyar Izraelitában az Országos Magyar Izraelita Pénzalapról sz. (Szerkesztő) jeggyel. A cikk azt merte többek között állítani, hogy ha a király kegyelme a hadisarcot, melyet Heynau a zsidókra kirótt, zsidóknak iskolaalapul visszaadta, akkor engedje meg a kormányhatóság, hogy az alap kezelésénél a zsidó befolyás érvényesülhessen, mert hiszen, a zsidók jobban tudják, mire van szükségük, mint a helytartótanács. A cikknek még négy folytatása volt: augusztus 22-én jelent meg az ötödik.

A lapot e „lázító” cikkek miatt október 10-én — a 41-ik számnál — betiltották. Mezei Mórt gróf *Pálffy Móric helytartó lezáratta a Károly-kaszárnya börtönébe* és hadbírótság elé citálta. A lap csak egy hónap múlva *Tencer Pál* szerkesztése alatt indulhatott meg újra.

De Mezei Mór nem került haditörvényszék elé és életének ez epizódjáról Mezei közvetlen kedvességgel így ír az *Egyenlőség* 1911. évi jubileumi számában:

„Ítéltre nem került a dolog. Az általános amnestia megelőzte a reám vonatkozó ítélet meghozatalát. Ugy látszik, az auditor nem tudta hamarosan megtalálni a megfelelő indokolást a megrendelt ítélethez és ezért huzódott el a dolog. Arra nézve azonban, hogy mi vár

rám, már informálva voltam. Barnay Ignácnak, a pesti hitközség híres titkárának volt valami nexusa *Neuwirth* tábornokhoz, az akkori térparancsnokhoz; ő általa kaptam ez üzenetet, hogy *felmenteni sem lehet, elítélni muszáj*, mert így parancsolta gróf Pálffy Mór helytartó. De ne féljek, jól fognak velem bánni. Nem is félttem, ugyancsak *ültek* a Károly-kaszárnyában *Jókai* Mór és ha nem tévedek, *Tóth* Kálmán."

Mikor a lap új szerkesztője, Tencer Pál a kormányhatóságnál engedélyért jelentkezett Pálffy grófnál, ez ismert tört magyarságával így fogadta:

— *Mágá is olyan gázember, mint az a Mezei? Der macht mir ja die Juden rebellisch, wie sie schon einmal waren in der Revolutionszeit! Die Lumpenkerle! Was will er denn mit seinem ewigen mágyárul, mágyárul!* (Szabolcsi Miksa feljegyzése, egy cikkében 1901 szeptember 15.)

Mezei Mór az amnesztia alkalmából, melyet Erzsébet királynő Madeirából való visszatérése és felgyógyulása után hirdettek ki, megszabadult a büntetéstől. 1862. dec. 19-én már újra olvassuk cikkét a Magyar Izraelitában. E lapnak azután is agilis vezére marad, bár a felelős szerkesztői tisztséget politikai okokból nem kaphatja vissza és csak mint lapvezér szerepel Tencer Pál felelős szerkesztése mellett. A kalandos életű lap, mely minden pénteken látott napvilágot negyedrért íven és 6 pengő forint volt az évi előfizetési ára; még hat évig jelent meg, de jelentőségét később elvesztette.

Mezei Mór közben befejezte tanulmányait, leteszi az ügyvédi vizsgát és 1864-ben felségjog alapján ügyvéd lett. Házasságot kötött, szíve sugallatát követve, Schlesinger Eugéniával és az érvényesülés és létfenntartás gondjai nem engedték, hogy minden idejét a felekezeti ügyeknek szentelje. De a felvirradó magyar alkotmányos életben Mezei Mór nem téveszti szem elől a zsidó emancipáció kérdését, melyért hatalmas cikksorozatot ír a *Pester Lloyd*-ban és amely vágya az egész magyar zsidóságnak a kiegyezés után nemsokára az emancipáció törvényben beteljesült.

Felekezetünk legjelentékenyebb eseményénél a múlt században, az Eötvös József báró kultuszminiszter által összehívott *kongresszusnál* Mezei Mórnak nagy szerepe volt. Jegyzője volt a kongresszusnak, számos, jelentős beszédet mondott ott és referense volt a statutum alkotó bizottságnak. A *haladó zsidóság alapszabályai, a kongresszusi statutumok az ő keze alól kerültek ki*.

A kongresszus után Mezei Mór főképp a politikai és társadalmi életnek szentelte magát és pályája diadalmasan lendült fölfelé. A Lipótvárosban a kormánypárt vezére lett, Wahrmann Mór föllépésekor (1869) és Wahrmann halála után 1893-ban *ő lett a Lipótváros képviselője*. A Mezei-családnak már volt egy képviselő tagja: Mezei Ernő, az ünnepezt magyar publicista, a kiváló függetlenségi politikus, ki a nyolcvanas években — a tiszaszlári pör idején — volt elsőrangú tagja a Háznak. Mezei Mór a képviselőházban, hol 1901-ig két cikluson át működött, a kormánypárt legjelentékenyebb tagjai közé tartozott. Intimusa volt a minisztereknek és a kormány — Wekerle, Bánffy és Széll egyaránt — Mezei Mór tekintette a zsidóság bizalmi emberének, tolmácsának, képviselőjének. A recepció tárgyalása alkalmából is többször felszólalt a képviselőházban, ahol a zsidóság ügyeinek állandó szószólója volt. A fővárosnál is vezérszerepre tett szert az ötödik kerületi bizottsági tagok között és a közgazdasági életben, mint a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank jogtanácsosa vett tevékeny részt. Ügyvédi irodája, melyet kiváló jogásztestvérével, Me-

zei Sándor dr.-ral és jeles fiával, Mezei Pál dr.-ral együtt vezetett, hatalmasan felvirágzott.

A szoros kötelék, mely felekezete közügyeihez fűzte, pillanatra sem lazult meg. 1893—1895-ig elnöke volt a recepciós bizottságnak, 1904-ben az Országos Izraelita Iroda elnöke lett, a legelőkelőbb állás viselője, melyet a magyar haladó zsidóság adhat. Az 1912-ben megindult autonómiai mozgalomnak szívvél-lelekkel harcosa volt, felszólalt az 1912. február 20-iki híres gyűlésen és a mozgalom autonómia-tervezeti bizottságának elnöke. Mint a Magyar Ito országos szervezetének alelnöke, — mely szervezet alapszabályai jóváhagyása az ő fáradozásának köszönhető — adta tanujelét nemes együttérzésének az üldözött zsidók iránt.

A Pesti Izr. Hitközségnek 1861. óta, tehát legrégibb választmányi tagja.

Glosszák a hétről.

...

□Több ízben közöltük már ehelyütt azt a föltevésünket, hogy vidéken nincs cenzura, s a sajtószabadság szent elvi szempontjából már hajlandók lettünk volna ebbe némi fájó örömmel belenyugodni. Most azonban igenis van. Mingyárt elmondjuk, hogyan látjuk. Ugy, hogy Pécs városában megjelenik egy pár harapós antiszemita lap, amiknek a — cenzuramentes — írásait már sokszor ismertettük. Erős támadások a zsidók ellen általában, az elbujó zsidók ellen, a háborút kizsákmányoló zsidók ellen, vagyis az egész háborus étlap, amit most ezek a lapok a közönségükkel megétetnek. Most azután örömmel észleljük, hogy egy másik pécsi lap, a *Munkás*, felel az elbujó zsidók ügyében laptársainak, illetve lapellenfeleinek. Egy kis statisztika címen, 1915. dec. 18-iki számában. Többek közt ezt feleli:

Mindenekelőtt leközlünk itt egy kimutatást arról, hogy Pécsen az egyes katonai irodákban és kórházakban mennyi katonai személy van szolgálatra kivezényelve és ezek közül mennyi a zsidó vallású ember. Az adatokat feltétlen megbízható helyről szereztük be, amikért informálónk előttünk a teljes felelősséget készséggel elvállalta. Ezért azoknak hitelességében sem nekünk, sem olvasóközönségünknek nem lehet oka kételkedni és az ellenvéleménynek különben módjában állandóan azokat ellenőrizni.

Összesen

Mi azt nem tudjuk, hogy a fent felsoroltakon kívül van-e még Pécsen több hasonló iroda is. A fentiekből azonban az tűnik ki, hogy a klérikalísoknak egy csepp jogosultságuk sincsen folytonosan azt kiabálni, hogy az összes kórházak és irodák hemzsegek a zsidóktól; hogy mindenütt a zsidók foglalták le a legkényelmesebb helyeket, szóval hogy mostanában csak egyedül ők vannak itthon.

Tehát világos, mint a nap, hogy *van* vidéken is cenzura, mert ebből a cikkből ki van hagyva valami. Épen az a valami, az a kis statisztika, ami a megtámadottakat megvédelmezné. Hogy micsoda szem-

pontból kellett épen *ezt* kitörölni a cikkből, azt mi nem tudjuk belátni, de hiszen nem muszáj nekünk mindent belátni. Csak a kitörölt számok utáni néhány sorból következtetjük, hogy a számok elég világosan beszélhettek — míg a szájukat be nem kötötték. Isten ments, hogy mi tiltakoznánk a törlés ellen. De úgy véljük, paritásos alapon, ha ezek a számok törlendőek voltak, akkor törölhetők lettek volna a *másik* lapokból azok a közlemények is, amik a számok közlését szükségessé tették. Való igaz, hogy nem helyes, ha egy ember visszaad egy pofont a másinak. Azonban talán az sem helyeselhető, hogy a *másik adott* egyet az egyiknek. Mi valahogy így képzeljük. S épen *ez* egyike számos tévedéseinknek.

Egy másik tévedésünket a Képes Hírlap január 2-iki számából citáljuk:

Egy felvidéki városka állami polgári leányiskolájának a zsidó igazgató önkényüleg beszüntette a Mária-kongregációt s hozzá még azt állította — természetesen valótlanul, — hogy a minisztérium rendelte el az iskolai kongregációk beszüntetését. Csodálatos, mi mindent nem mer a vallásellenes tábor s mi mindent nem tűr el a birkatürelmű katolikus közönség. Mi köze a zsidó igazgatónak ott a Mária-kongregációhoz? Mi köze egyáltalán a katolikus növendékek vallási életéhez? A vallási nevelés egyesegyedül a hittanár, a lelkipásztor, s a szülők dolga ezeknek fölöttes hatósága — nemcsak a hittanoktatás, hanem a vallásos nevelés ügyeiben is — nem az igazgató vagy a tanfelügyelő, de még a miniszter sem, hanem egyedül a püspöki hatóság. Már pedig a püspöki kar a hittan nevelést szabályozó tanterv és utasításokban hivatalosan ajánlja a Mária-kongregációkat az összes — akár állami, akár községi, akár katolikus, akár felekezeti iskolákban. Az igazgatónak kötelessége, hogy *ez* utasítások betartását minden erejével támogassa, nem pedig, hogy akadályozza. S ha e kötelességé ellen vét, fegyelmi eljárást kellene indítani ellene s nem állni meg, ha kell, a legfelső fórumig. A szabadkőműves lélekvesztésnek semmi joga sincs arra, hogy ifjúságunk vallásos nevelését önkénykedő, erőszakos, törvényellenes módon megakadályozza, eltekintve attól, hogy a Mária-kongregáció léte vagy nemléteének kérdésébe egy zsidó igazgatónak még a jólneveltség szempontjából sincs joga beleavatkozni.

Egész terjedelmében és összes irni-nem-tudási hibáival együtt adjuk e citátumot, mert hallatlanul érdekes alapelvek vannak benne, amik ebbe a mondatba sűrithetők össze:

— Mi köze az igazgatónak a tanítványaihoz?

Semmi. Ha az igazgató zsidó és a tanítványok keresztények. Mihelyt *ezek* az előfeltételek meg van-

nak, a fegyelmi és függelmi viszony azonnal megváltozik, a tanítványok válnak nagykoruakká és az igazgató a serdületlen. Valószínű, hogy az ilyen iskolákban a tanítványok tartanak konferenciákat, ők állanak összeköttetésben a főigazgatóval és a kultuszminisztériummal. Hogyne, hiszen az igazgatóban nem az a fontos, hogy igazgató, hanem az, hogy zsidó.

Ne térnénk át tanügyi téren a tanár- és igazgatóválasztásra — a tanítványok részéről, kortéziával és minden egyebekkel?

A Képes Hetilap szerint (a kiadásért felelős: *Molnár János* pápai prelátus) ez az állapot egész jól elgondolható. A tanítványok választják az igazgatót és a püspök megerősíti. Mért nem választják a püspököt is?

Ne féljünk az orosz offenzívától. Bár tény, hogy azt is előkészítik Oroszországban, ujsághirekből tudjuk, hogy a pogromokat is szervezik. Az igaz férfiak szövetsége — vagy hogy' hijják ezeket a csirkefogókat — külön e célra fegyverviselési engedélyt is szeretne a maga számára kieszközölni. Mindenesetre furcsa, hogy emberek fegyvert kérnek, de nem azért, hogy a frontra menjenek, hanem a fegyverrel otthon hadakozzanak — mégis a dolog ránk nézve vigasztaló, mert láthatjuk belőle, hogy az oroszok igenis elvannak készülve arra, hogy az offenzívájuk *nem* sikerül. A pogrom ugyanis csak ebben az esetben kell. Ha ők biztosak volnának a sikerükben, akkor jól bánnának a zsidókkal. De nagyon bizonytalanok benne, tehát meg kell tenniök az intézkedéseket a kudarcnak az elintézésére. *Ez* a pogrom. Mikor majd értesülünk róla, hogy a pogromot már meg is tartották, akkor pontosan tudhatjuk, hogy az offenzíva vereséggel végződött. A zsidók Oroszországban

e háború felelős szerkesztői.

De csak stróman-szerkesztők, akik a verést kapják meg, ami a lap címére érkezik. Oroszország klasszikus földje a bünbak-tenyésztésnek. Ha a tábornok elveszti a csatát, akkor a tábornokot elküldik a Kaukázusba, s ha a zsidók nem akadályozzák meg a csata elvesztését, őket is elküldik, de messzebb: a tulvilágra. A tábornok visszajöhet a frontra. A zsidó is odamehet. És meghalhat ott is. Így könnyítik meg, — nem az életét — a halálát. Hadd legyen mindegy neki, hol hal meg: a fronton, vagy a front mögött. Hadd érezze, hogy jobb hősnek lenni, mint kivert kutyának.

Nevelni kell a zsidót.

NE FOGADJON EL MÁST MINT

TUNGSRAM

HAZAI GYÁRTMÁNY. ÓVAKODJUNK UTÁNZATOKTÓL!

FELÍRÁSÚ VALÓDI
DRÓTLÁMPÁT.

Gyártja: Az Egyesült Izzólámpa és villamossági r.-t., Újpest.

A háboru körül.

...

A Majzler-család.

Majzler Adolf, miskolci lakos 4 fia küzd a harctéren:

Dr. Majzler Salamon főorvos, a *koronás arany érdemkereszt*, Majzler Andor, 65. gy.-e. hadnagy a *kis ezüst és III. oszt. érdemkereszt*, Majzler Sándor, 10. h. e. hadnagy a *nagy ezüst és kis ezüst érmek*, Majzler Márton vasuti ellenőr, a *koronás érdemkereszt a vitézségi szallagján*, tulajdonosai.

Mestitz ezredes.

Mestitz János honvédezzredesnek, a 16. honvédezzred vez. parancsnokának, a német császár a *vaskeresztet* adományozta. Mestitz ezredes tulajdonosa a III. oszt. katonai érdemkeresztnek, a III. oszt. vaskoronarendnek és a Lipót-rend lovagkeresztjének.

Tizenöt hős az Isonzó-frontról.

Schwarz Mózes tábori lelkész, ki, mint irtuk, az Isonzó-fronton teljesít szolgálatot, s a Mte San Michele hőseit feljegyezte számunkra, ujabban a következő kitüntetésekről referál az Isonzó mellől:

Dr. Klein Zsigmond ezredorvos (Fegyvernek), a háboru eleje óta megszakitás nélkül a harctéren van. Tíz hónapig a 3. h. gy.-ezrednél, a többi a hadosztály egészségügyi intézeténél. Signum laudist kapott és most megint kitüntetésre van felterjesztve.

Dr. Klein Manó ezredorvosfőnök (Fót), a háboru eleje óta van az ezrednél. Az ezred tisztjei és legénysége tisztelettel és szeretettel veszik körül, valóságos atyjuknak tekintik. Signum laudist kapott, ezredparancsnoka most is kitüntetésre ajánlotta.

Dr. Schönheim főorvos (Budapest), a háboru eleje óta teljesít szolgálatot a harctéren. Signum laudist kapott és most kitüntetésre van felterjesztve.

Dr. Pauncz ezredorvosfőnök (Budapest), kiváló érdemeiért a bronz és az ezüst signum laudisokat kapta.

Dr. Fodor segédorvos (Békés), arany érdemkeresztrel és II. oszt. ezüst vitézségi éremmel lett kitüntetve; ezredparancsnoka most 3-szor ajánlotta kitüntetésre.

Dr. Bánya Gyula segédorvos (Budapest), az egészségügy terén szerzett érdemeiért (heteken át kavernában kötözte a sebesült katonákat), a bronz vitézségi érmet és a signum laudist kapta.

Dr. Váli Péter főhadnagy, ezredsegédtiszt (Nagyvárad), kiváló szolgálataiért a bronz és ezüst signum laudisokkal lett kitüntetve.

Lindenfeld Sándor főhadnagy (Nagyvárad), Signum laudissal lett kitüntetve.

Hidvéger Jenő utászhadnagy (Budapest), 7 éjszakán át dolgozott shrapnell- és gránáttüzben az előretolt állások kiépítésén. A nagy ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

Grün Andor hadapród (Budapest), sikeres ellentámadásáért a kis ezüst vitézségi érmet kapta. Az utóbbi harcokban tanúsított bátor magatartásáért a nagy ezüstre terjesztették föl.

Braun Mihály őrmester (Debrecen), vitéz és bátor magatartásáért a II. oszt. vitézségi érmet kapta, I-re van felterjesztve.

Mendel Henrik őrmester (Debrecen), az ellenség előtt tanúsított bátor és céltudatos magatartásáért a II. oszt. ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

Veisz Mór őrmester (Doborcs, Bihar), igazi hősként állta a szakaszára zúduló puska- és ágyutüzet,

bátorságot öntve bajtársaiba. Az I. oszt. ezüst vitézségi érmet kapta. A petcánói harcok után a II. oszt. ezüstre terjesztették föl.

Mihály Ferenc utásztizedes (Felső-Derna, Bihar-megye), rettenetes tűzben dogozott a legnagyobb nyugodtsággal az állás helyreállításán. A II. oszt. ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

Schwarz szakaszvezető (Szeged), az egészségügy terén szerzett érdemeiért az ezüst érdemkeresztet kapta a vitézségi érem szallagján.

Grünwald Béla tizedes (Békés), egészségügyi szolgálataiért a bronz vitézségi éremmel lett kitüntetve, II. oszt. ezüstre van felterjesztve.

A jomkipuri imakönyv.

Pollák Géza egészségügyi zászlós, a II. o. vitézségi érem tulajdonosa, Pollák erzsébetfalvai kántor fia, írta meg szüleinek az olasz front hős harcainak ezt a megható epizódját:

Az idei Jom-kipur előestéje igen szomorú, rám nézve talán soha el nem felejthető lesz. Temettünk. Egy jó kedves barátot, akivel, bár nálamnál jóval idősebb volt, igazi benső barátságban éltünk. Dr. Adler (Ács) Ernő volt a szegény barátom neve. Ugyanabban a zászlóaljban volt hadapród, amelyhez én is tartozom. Talán valami végzetszerű dolog van abban, hogy Roshasono előestéjén nagy busan ültem a fedezékemben, egyik gránát a másik után csapott le a közelünkben, én — egyedüli zsidó a fedezékben — áhitattal imádkozom a Machzorból, mit hazulról küldöttek. Könyvem, mint a patak ömlött végig arcomon, midőn belépett szegény megboldogult barátom. Csak néztem, hogy hogy lehet oly vakmerő ily tűzben mászkálni. De ő meghatva így felelt: „Tudom, hogy te kaptál Machzort, nekem, sajnos, nincs, csak kis imakönyvem, add kölcsön.” Majd sirva egymás nyakába borultunk, átöleltük, megcsókoltuk egymást, s remegő ajakkal kívántunk egymásnak, hozzátartozóinknak sok-sok örömet és boldogságot.

Engem aztán leváltottak, a szívem sirt, hogy ő nem jöhet, de első a kötelesség, neki maradnia kellett. Majd három nap múlva ismét találkoztunk, s előre örültünk, hogy Jom-kipur ünnepén együtt lehetünk majd.

Síme, lelkem végtelen nagy fájdalmára, ő már a hideg sir lakója. Katholikus lelkész temette el. Feje alá tettem a koporsóba (amit én csináltattam neki) a kis imakönyvét és zokogva mondtam el az Él-mólé-Rachamim-ot. Bár vigasznak kevés, de jóleső egy kevésbé a tudat, hogy nem szenvedett. Sebesülése után röviddel meghalt. Isten nyugosztalja a szegényt. Ne haragudjatok, hogy ily szomorú levelet írtam, de végtelen nagy fájdalomban valakinek ki kellett panaszkodni magamat.

A Benyovits-cég könyvelője.

Schlanger Ferenc tizedes, az I. honvédezzrednél, a polgári életben fővárosi könyvelő, az olasz fronton magasabb tiszttel mentett meg, élete veszélyeztetésével, egy katasztrófától. Kitüntették ezért az ezüst vitézségi éremmel. A rendjellel való feldiszipítését egy hazaintézt levelében így írja le:

Édes jó feleségem! Az egész ezred levonult egy tiszásra, ott az ezredparancsnok megdicsérte az egész ezredet hősiességünkért, azután felolvasta azok névsorát, akik a vitézségi érmet kiérdemelték és ezek külön sort képeztek. Egy kis vártával jött József főherceg a kíséretével, a hadosztály- és dandárparancsnokkal. József főherceg egy igen szép beszédben üdvözölt bennünket, tolmácsolta Öfelsége nagy elismerését és köszönetét tettünkért. Külön beszédet intézett hozzánk, kitün-

tettekhez és megkezdte az érmek kiosztását. Mindenkinnek sajátkezüleg tűzte a mellére az érmet, mindenkitől megkérdezte, hogy miért érdemelte ki az érmet, s egyet-mást kérdezett, aztán megköszönte a választ és mindenkivel kezet fogott. Amidőn reám került a sor, azt kérdezte: 1. „hogy miért érdemelte ki a vitézségi”, elmondtam és feltűzte az érmet a mellemre. 2. Azután megkérdezte a családi állapotomat? Megmondtam, hogy nős vagyok, 3 gyermekem van. 3. Aztán mi a foglalkozásom? Azt válaszoltam: könyvelője vagyok a budapesti Benyovits cégnek. Amire ő a legnagyobb meglepetésemre azt jegyezte meg, hogy a butorkereskedő cégnél? feleletem igenlő volt, mire megköszönte, kezet szorított velem. Képzélheted, milyen tájékozott, ha még azt is tudja, hogy milyen cég a Benyovits. Mondhatom, hogy Őfensége nagyon kedves, közvetlen aranyos ember, jól beszél magyarul. A ceremónia után katonazene játszott a himnuszt, aztán nagyon szép istentisztelet volt prédikációval és a folyton tartó, zuhogó esőben minden század a maga körletére visszavonult.

Lemberger tábori lelkész közlései.

Hirsch Jakab, a 63. gyalogezred tisztihelyettese, (Besztercebányáról), ki a galíciai nyári offenzívát, mint törzsörrmester hátrán végigküzdötte és többször kitüntette magát, bátorsága jutalmául az *arany vitézségi érmet kapta*. Ezredese hivatalos felterjesztésében „az ezred legjobb katonájának” nevezte.

Strausz Gyula, a 16. honvédgyalogezred hadnagya, az északi harctéren tanusított vitézségeért még zászlós korában a *nagy és kis ezüst vitézségi érme*ket kapta.

A 3. honvédgágyusezredben: *Friedmann Ignác* főtüzér, *Klein József* tüzér, *Székely József* tüzér a *kis ezüst vitézségi érmet* kapták; dr. *Keppich* zászlós ugyanott a *kis*, *Löw* zászlós ugyanott a *nagy ezüst vitézségi érmet*.

Zugsführer Hertzka.

Zugsführer *Hertzka* Jakab tüzér így írta le számunkra háborús kitüntetései történetét:

Egy fővárosi kereskedőnek fia vagyok, tényleges időmet leszolgáltam és egy évi otthon tartózkodásom után, az általános mozgósításnál újra bevonultam, mint lövegvezető. 1914. aug. 11-én kijöttem a harctérre, szintén mint lövegvezető.

Kitüntetéseim: 2. *hadseregparancsnoki dicsérőlevél*, *II. oszt. ezüstérem* és *bronzérem*.

A dicsérőleveleknek egyikét 1914. aug. 23-án kaptam, mely napon az ellenség előtt vitéz és hidegvérű magatartásom által, a legnagyobb ellenséges és tüzéségi tűzben, a beosztott embereimet fellelkesítettem. Ez az első ütközetünk volt és hirtelenül oly záportűz jött reánk, hogy többek már a tüzet beszüntették, hogy fedjék magukat. Én ennek dacára, mint említettem, hidegvérrel tovább tüzeltem. A második dicsérőlevelet 1914. okt. 23-án kaptam, ugyanolyan eset volt, mint a fenti. A *II. oszt. ezüstérem* szintén 1914. okt. 23-ról szól; mely ütközetnél 300 lépésig megközelítettem egy ellenséges rajvonalat, mely egy felépített kőfal mögött fedve volt. Parancsot kaptam, hogy a kőfalat gránátokkal romboljam szét, mert emiatt nem lehetett az előnyomulást Ivangorod felé folytatni. Én a feladatomat teljesítettem. Az ellenséges kőfalhoz közel egy falu állott, amelyben egy templom is volt. Ennek a tornyára felmáshoztam, hogy kiszemléljem, hogy a kőfal meddig terjed, miközben hatalmas ellenséges gyalogsági nehéz tüzéségi tűz zúdult a toronyra. Ágyumat ezután még közelebb toltam az ellenséges kőfalhoz. Már oly közel jutottam, hogy saját tüzéségi tüzet is kaptunk, így elülről, jobb oldalt és hátulról heves tűzben álltam. Én mindamellett feladatomat

elvégeztem, úgy, hogy a kőfal mögött tartózkodó nagy ellenséges erő, nagy veszteség mellett, kényszerítve volt a jól fedett állást feladni. Még aznap sikerült előnyomulásunkat Ivangorod felé folytatni. A bronzérmet szintén „vitéz és hidegvérű magatartásomért” kaptam. Harctéren 13 hónapig voltam mindig az oroszok ellen, míg 1915. febr. havában a Kárpátokba kerültem, ahol 22° hideg mellett küzdöttünk. Kitüntetéseimet mind Orosz-Lengyelországban szereztem. Most mind rokkant vagyok az ezredben.

Orosz-zsidó foglyok élete a fogolytáborban.

A fogolytábor vezetőjének felkérésére *Adler Illés* dr. pesti rabbi 500 imakönyvet küldött az ott tartózkodó zsidó foglyok számára újévkor. A rabbi e héten a következő levelet kapta a fogolytábor egyik tisztjétől:

Igen tisztelt Főtisztelendő Uram! Hálásan köszönöm, hogy kegyes volt az itt élő zsidó foglyoknak, ha azok orosz alattvalók is, az elmúlt ünnepek alkalmából imakönyveket küldeni. Bizony nem is képzeli Főuram, hogy itt minő kulturális életet folytatnak zsidó foglyaink. Az első szervezet egy „*Bikur Holim*” egyesület volt, mely a szegény betegek tejjelátását vállalta magára és azonkívül, ha egy kis jó hus kell a betegnek, az ezen egyület által beszereztetik. Ugyanezen egyület lát el negyvenegynéhány oly zsidót kóser élelemmel, kik nem esznek a közös konyháról. — És miből? Azokból a fillérekből, melyeket külön munkáért kapnak. — Van egy zsidó könyvtár is, a címe: „*Bibliothek Gesellschaft vun die jidische Kriegsgefangene in*”.

Egy nagy része ezen könyveknek itt lesz megírva és 300 kötet van már. Saját zsidó lapjuk van héber írással, orosz-zsidó jargonban írva.

Deutsch Kornél.

Deutsch Kornél 69-ik gyalogezredbeli tart. zászlósa, 1915. április 11-én *Escherich* kapitány zászlóaljának a bekerítés veszélyétől kénytelenül ennek elkerülése érdekében *Parilov Vrh*et föl kellett adnia s a *Rika-völgy*én át kellett vonulnia. A zászlóaljnak *Felsőalmádtól* északra történt gyülekezése után délelőtt fél 11 órakor a bekerítő orosz csapatot támadták meg. A valódi hősiességért az I. oszt. ezüst vitézségi éremmel már kitüntetett *Deutsch* zászlós e nehéz rohamtámadásra legénységét is föllelkesítette, nagy ügyességgel és mindenre kiterjedő figyelemmel vezette szakaszát, ő elől rohant s elsőnek ért az ellenséges fedezékbe. Neki köszönhető, hogy az erős ellenséges csapat birtokában levő hegyet elfoglalták. A II. oszt. ezüst vitézségi érmet kapta.

Keszthelyi adatok.

Stern Ignác keszthelyi szabómester fia, *Székely Rezső* 22 éves önkéntes káplár 86. gy.-e., május 24-én galíciai harcokban *Pnikutnál* hősi halált halt. *Parancsnoka* megleghangu részvétét fejezte ki szüleinek.

*Kluger Mór*énak *Keszthelyen* 3 fia van hadbavonulva: *Kalmár Ernő* kolozsvári kereskedő 34 éves, 48. gy.-e. 6 hónapig volt az északi harctéren, hol megsebesült és *Keszthelyen* fekszik kórházban. *Aladár* 27 éves tényleges a 7-es honvédtüzéreknel, 7 hónapig volt az északi harctéren, súlyosan megbetegedett, ideiglenesen könnyebb szolgálatra lett beosztva. *Imre*, 23 éves, mint harctérre alkalmatlan, egy fogolytábornál 1 éve, hogy szolgálatot teljesít.

*Neumann Ignác*nak, keszthelyi vendéglős, 3 fia, 1 v e j e van hadbavonulva. *Miksa*, 32 éves, 48. gy.-e., háboru kezdetétől, a kárpáti harcokban megsebesült, fel-

gyógyulva ismét visszament a harctérre, hol októberben több lövés következtében súlyosan megsebesült, jelenleg Budapesten fekszik kórházban, állapota válságos. Lajos, 23 éves, 48. gy.-e., 1 évig a harctéren volt, most 14 napra szabadságoltatott és ismét visszament az északi harctérre. Szalai Mór, veje, kiképzés alatt. 40 éves.

Özv. Kohn Lajosné, Balatonszentgyörgy, fia Imre, kiről az Egyenlőség december 12-iki számában már megemlékezett, hogy a Kárpátokban hősi halált halt. Pista fia pedig a 24. vadászoknál a Doberdón harcol, ezredük ki is lett a mult napokban tüntetve.

Bauer József balatonujlaki lakosnak 3 fia 2 veje van kezdettől fogva hadbavonulva. Bauer Ödön budapesti kereskedő 36 éves, 1. honvéd gy.-e. A kárpáti harcokban megsebesült. Tüdőcsucshurutot kapott, Bregenzbe küldték üdülőbe, felülvizsgálat után könnyű szolgálatra osztották vasúthoz. Dezső fia enyingi bádogosmester, 35 éves, Pólában, a tengerészeti arzenálban, mint Vorarbeiter teljesít szolgálatot. Béla, 30 éves, a 24. vadászoknál mint szakaszvezető vonult be, a harctéren fővadásszá léptették elő. Hónapok óta már orosz fogoly. Korein Sándor, vajszlói kereskedő, 36 éves, a montenegrói harctéren küzd egy honvéd gy.-ezredben. Müller Jenő kéthelyi pékmester, 32 éves, 1. honv. gy.-e. Északi harctéren szuronyrohamnál megsebesült. felgyógyulása után az olasz harctérre ment, hol a mult hónapban olasz fogságba esett.

Magyar zsidó családok.

Tamás Vilmos építész (86. szabadkai ezred) szept. 3-ikán az északi harctéren 5 lövést kapott. 6 órai vérzés után magához tért. Jelenleg a fővárosban ápolják. Fivére, Miksa szintén kétszer sebesült meg.

Kuttner Mór volt kaposvári lakosnak öt fia küzd a harctéren. Kuttner Dezső 19-es népfölkelő; Leó 44-es őrzővezető, aki 9 hónapig volt a harctéren; Ödön 86-os őrmester, aki már az arany vitézségi érmet is megkapta; Körmendy József, a m. kir. Operaház tagja, mint szanitéc-őrmester szolgál. A közelmúltban a Vöröskereszt II. osztályu tiszteletjelvénnyel tüntették ki; az ötödik fia Körmendy Árpád 44-es szakaszvezető, a Király-színház tagja, 9 hónapig volt a harctéren, ahol víézségeért az ezüst éremmel tüntették ki.

Özv. Büchler Zsigmondné, vámosmikolai lakosnak négy fia katoná. Atyjuk a mozgósítás napján elhunyt, temetésén csak egy fia vehetett részt, mert a többi köteles volt bevonulni. A négy testvér: Büchler Salamon, a 14. honvéd ezr. népf., 1915 november 3-án vonult tényleges szolgálatra. Büchler Márk, szül. 1872-ben, jelenleg a hévmagyarádi csendőrségnél beosztva. Büchler Zsigmond, szül. 1875-ben, jelenleg a pozsonyi élelmiszercsapatnál, Büchler József népf., szül. 1877-ben, bevonult az első mozgósításnál és aug. 12-én hadba ment mint tizedes, 1914 okt. 24-én orosz fogságba jutott. (14. honvéd gy.-ezr.) Büchler Izidor, szül. 1886-ban, bevonult első mozgósításkor a komáromi 5. sz. tüzérezredhez, azóta a harctéren van.

Schwarz Ignác budapesti magánzónak mind az öt fia harctéri szolgálatban áll. A legidősebb, Samu, aki detektív volt, a mozgósítás óta van kint, tulajdonosa az ezüst érdemkeresztnek a vitézségi érem szalagján. Mint élelmező altiszt, a legerősebb tüzelés közepette is gondoskodott a fronton állók rendes ellátásáról. Géza, káplár a 32-eseknél, szintén a háboru kitörése óta szolgál. Árpád, közhonvéd, Ernő, hegyi tüzér, orosz fogságban és Károly, 19 éves népfölkelő, aki eltűnt a Stripa mentén egy ütközetben.

Elesett hősök.

Kemény Dezső, szentesi születésű, 46-ik gyalogezredbeli hadapródőrmester gyógyszerész, az ezred 8-ik századánál szolgál, július elején a 7-ik század egyik sebesült szanitécének helyére rendeltetett és ott július 17, 18. és 19-én — Scheirich István főhadnagy értesítése szerint — résztvett a doberdói rettenetes napokban és ott július 19-én délután 5 órakor egy 15 cm.-es gránát által találva, törött lábbal az olaszok fogságába került. Az olasz vöröskereszt által küldött szomorú értesítés szerint egy olasz kórházban elhunyt. Halála előtt ő maga írta fel egy papirdarabkára, hogy „elhunytamról kérem szüleimet kiméletesen értesíteni és halálom okát velök közölni.” Erre a kiméletre annál is inkább szükség volt, mert apja — Kohn Adolf szentesi gabonavásárló — május óta nem kapott hírt az elhunyt hős ifjabb fivéről, Kemény Lászlóról sem, aki az oroszok elleni harcokban tünt el.

Gelberg Jenő, negyedik honvédgyalogezredbeli zászlós Nagyváradról, az olasz harctéren rohamozás közben három lövéstől találva, hősi halált halt. A fiatal hős korai halálát különösen tragikussá teszi az, hogy néhány hónappal ezelőtt igen súlyos betegségből felgyógyulva ment vissza a harctérre. Az első betegséget még a mult télen a Kárpátokban szerezte. Ebből kigyógyult, de utána nyomban tifuszba esett. Ezzel a betegséggel két hónapig a nagyváradai csapatkórházban feküdt, ahol megkülönböztetett bánásmódban részesítették az első osztályu ezüst vitézségi éremmel kitüntetett zászlóst. Édesanyja és rokonai heteken át virrasztottak ágya mellett. Az önfeláldozó ápolás végül is győzedelmeskedett és Gelberg Jenő nemrégén gyógyultan hagyta el a kórházat. Ezredét időközben az olasz hadszíntérre vezényelték és felgyógyulva ő is utánuk ment. Itt is ugyanazzal a hősiességgel és bátorsággal harcolt, mint az oroszok ellen és itt is érte utól rövidesen a halál. Ezredbeli két tisztársa, Barta Imre és Markovics Károly zászlósok értesítették a szülőket, hogy Gelberg Jenő három lövéstől találva, szenvedés nélkül, a harcmezőn elesett. Ugyancsak ők temették el az ifju hőst Énekes Ágoston százados mellé. Gelberg Jenő a háboru kitörése előtt az Egyesült Biharmegyei Központi Takarékpénztár tisztviselője volt, ahol rendkívül szerették és igen szép jövőt jósoltak a fiatal, alig 22 éves hivatalnoknak. Halála általános részvétet keltett és részvétükkel sokan keresték fel a mélyen sujtott apát, Gelberg Manó tekintélyes nagyváradai kereskedőt.

A tudós és jámbor néhai rabbi Weisz Jesája fia, Weisz Márkusz, 19 éves tanító, az olasz harctéren, San Michele-hegy alatt elesett.

Egy köztisztletnek örvendő makói családnak, Goldschmied Sándor családjának gyászáról kapunk értesítést. Az olasz halálmezőn súlyos sebeibe belehalt az egyetlen, rajongásig szeretett fiuk, Goldschmied Géza. A legszebb reményekre jogosító fiatalembert a harctéren temették.

Popper Imre joghallgató, tartalékos hadapród, Popper Lipót hódmezővásárhelyi nagykereskedő fia, az olasz harctéren elesett.

Lax Dezső építész, a cs. és kir. 38. gyalogezred tartalékos hadnagya, a nagy ezüst vitézségi érem tulajdonosa, a doberdói fensikon július 3-án hősi halált halt.

Magyar zsidók! Jegyezzétek föl az Egyenlőség számára fiaitok hőstetteit!

„KEGYELET”

exhumálási és hazaszállítási vállalat. Budapest, Andrássy-ut 13. I. 1. Telefon 53-32. — Ezközli a harctéren elesett hősök exhumálását, hazaszállítását, a szükséges engedély megszerzését.

HIREK.

...

— **Tudomány és irodalom.** Hogy a nemzet szellemi életébe az egyes felekezetek mily mértékben kapcsolódnak be, arra abból a részből lehet leginkább következtetni, amelyet tudományos és irodalmi életében elfoglalnak. A zsidóhitűeknek a magyar nemzet szellemi életében jutott tudományos és irodalmi szerepét az utóbbi időben erősen támadják azok, akik őket helyükről kiszorítani s a maguk képességeivel pótolni nem képesek ugyan, ellenben szívesen akceptálnak minden, bármily idegen szellemenben keletkezett magyar szót is magyar tudománynak és irodalomnak, ha az elkövetőjének történetesen rendezettek a vallásfelekezeti viszonyai. Pedig hát nem azon mulik, hogy ki, hanem azon, hogy mit produkál és mily értéke van annak a nemzet szellemi kincsei szempontjából, melyeknek valutáját nem is mindig mi, hanem a nemzetközi forgalom tudja megállapítani, amely ítéleteiben sokszor elfogulatlanabb lehet, mint jómagunk. Ime, a magyar néppel rokon néptörzsek felkutatására zsidóhitű tudósok vállalkoznak, s ebben talán az irodalmi nacionalisták sem találnak majd nemzetköziséget. *Munkácsi Bernát dr.*, a Tud. Akadémia r. tagja, a pesti izr. hitközség tanfelügyelője és *Kunos Ignác dr.*, a keleti akadémia igazgatója, a Magyar Tud. Akadémia I. osztályában, amelynek *Goldziher Ignác dr.* egyetemi tanár az elnöke, a héten harmadik társukkal, névszerint *Vikár Bélával* egyetemben, akivel erre együttesen kaptak megbízást, beszámoltak ama kutatásaik eredményéről, amelyeket a magyar néppel rokon néptörzsek szokásainak, nyelvének megismerése végett a különböző fogolytáborokban az országban folytattak. Ez valóban a legmagyarabb jellegű tudomány, melyet felekezetünknek e büszkeségei szeretettel, hozzáértéssel, az ország határain túl is becsült tudományos készséggel művelnek és egyáltalán nem kizárt dolog, hogy most oly anyaggal gyarapítottak, ami a magyar nyelvészet és a magyarok őstörténetének szempontjából döntő jelentőségű lehet. Ennek megállapítása természetesen kívül esik a hatáskörünkön, éppugy, mint boncolása helyütt annak a nagy értékű tanulmánynak, amelyet *Mahler Ede*, e kitűnő orientálistánk, szintén felekezetünk egyik kiválósága, mutatott be a minap ugyancsak a tudományos akadémiában. E tanulmányról, melyet a Magyar Tud. Akadémia Értesítőjének legutóbbi száma kezdett közölni, csak annyit jegyzünk meg itt, hogy a babilonai korszak időrendi problémáit fejtegeti, összeveti a királyok korabeli bibliai kronológiát az assyr kronológiával és nagyjelentőségű tényeket állapít meg. Ilyenek: Izrael és Juda királyai uralkodási rendjének pontos táblázata, valamint annak bizonyítása, hogy Jeruzsálem első éleste a rendes időszámítás előtt 587 évvel, augusztus hó 28-ikán történt. Ez persze nem nacionalista érdekű tudomány, de mégis oly tudomány, amely, mert magyarul, magyar ember által íródott, a magyar tudományos értékek szaporodását jelenti. Ugyanitt megemlítjük még, midőn ama irodalmi értékek egy részének elismeréséről adunk hírt, amelyet a magyar zsidóság tagjai produkálnak, miképpen a Petőfi-társaság multheti tagválasztó gyűlésén *Balla Ignácot*, az Uj Idők helyettes szerkesztőjét is tagjai sorába iktatta. A Petőfi-társaság ez új tagját az Egyenlőség is munkatársai közt tisztelheti, akinek ama zsidó vonatkozásu

versei és prózai dolgozatai, melyek lapunkban jelentek meg, olvasóink emlékezetében még bizonyára élénken élnek. A nagy költő nevének és szellemének ápolására alakult előkelő irodalmi társaságba való beválasztása kétséggel annak a bizonyossága, hogy *Balla Ignác* sem azok közé az értékek közé tartozik, akiket az irodalmi reakciók a magyar szellemi élet alkotói közül joggal tagadhatnának ki.

— **Kratochwill ezredes a zsidókról.** A nagyváradi négyes honvédek parancsnoka, szentkereszthegyi *Kratochwill Károly* ezredes, aki Mikolajowtól San Michelig ezer veszély közt száz diadalmas csatára vezette katonáit, a múlt héten egy napi látogatásra otthon volt Nagyváradon. A Nagyváradi Napló munkatársa felkereste szállóbeli lakásán és miként a lateinerek és a románok, úgy a zsidóhitű nagyváradi honvédek magatartása iránt is érdeklődött. *Kratochwill* ezredes a zsidóhitű katonáiról ezeket mondta:

Igaz lelkiismerettel mondhatom, hogy a zsidók a háboru kezdete óta igaz férfiak módjára viselkedtek. Beszélhetnék erről sokat, de csak egyetlen jellemző esetet mondok el. *Einhorn* őrmester, már idősebb ember, a háboru kezdete óta a postát kezelte páratlan pontossággal és becsületességgel. Egyizben éppen a postát osztotta ki és éppen akkor érkezett a segélyhely közelébe, mikor az olaszok irtózatossá shrapnell- és gránáttűz alá vették a segélyhelyet. Nagyon sokan megsebesültek, néhányan meg is haltak. *Einhorn maga is súlyosan megsebesült. Ő azonban a legnagyobb halálveszedelemben sem törődött a maga sebével, nem törődött azzal, hogy bármely pillanatban eleshetik, a legnagyobb shrapnell-tűzben bekötözte a többi sebesülteket, csak azután törődött a saját súlyos sebével.* Mikor aztán felszólítottam — folytatta *Kratochwill* ezredes — hogy súlyos karsébével menjen a kórházba, azt felelte: *Amig csak erővel bírom, nem megyek el a harctérről.* És nem is ment el. *Einhorn* őrmestert — így folytatta a 4. honvédek parancsnoka — mint aki nem pontosan frontszolgálatot teljesít, a szokásos ezüst érdemkereszttel való kitüntetésre terjesztettem föl, *József főherceg Őfensége azonban magasabb kitüntetést, a nagy vitézségi érmet adta neki.* Különös örömmre szolgált, hogy éppen akkor jött hozzánk látogatóba *Károly Ferencz József trónörökös őfensége, aki nagyon sokáig beszélgetett Einhornnal, sajátkezűleg tűzte fel a kitüntetését és kezét szorította vele.* Dr. Klein és dr. Fodor legkedvesebb orvosaim, a háboru kezdetétől fogva eleven példái az áldozatkészségnek, a kötelességtudásnak és a komoly férfiasságnak. Dr. Váli Péterre, aki Rajnoga százados megsebesülése óta segédtiszt, mindig szeretettel és megbecsüléssel gondolok. Minden tekintetben nagyon örülök, hogy őt tettem meg segédtisztemmé.

— **A kellemetlen vendégek.** Egy bécsi nacionalista zsidó lap, amely minden alkalmat megragad, hogy a magyar zsidóságot, amely tendenciái számára nem kapható, megpiszkálja és támadja, legutóbbi számában ismét hódol ennek a szenvedélyének. Neki az a szent meggyőződése, s ennek már ismételt adott, megannyiszor kellő értékére leszállított, kifejezést, hogy a galíciai menekülteket Magyarországon üldözték, még pedig a magyar zsidóság hivatalos köreinek tudtával, sőt némely esetben egyenes kezdeményezésére. Soha semmiféle konkrét adattal nem tudta ugyan ezt bizonyítani, de most úgy írta, hogy végre megkapta a bizonyítékot, még pedig *Vázsonyi Vilmos dr.-nak* a képviselőházi drágasági vita során egy közbeszólás folytán tett ama megjegyzésében, hogy a „galíciai uzsorásokat illetőleg tessék csak megkérdezni a polgármestert, aki

önöknek szintén bizonyítani fogja, hogy felhívtam; szabadítson meg minket gyorsan a nekünk kellemetlen vendégektől . . .” Hamarosan nem áll módunkban megállapítani azt, hogy Vázsonyi ezt így mondta-e de ha így mondta volna is, az nem a galíciai menekültektől való megszabadítás sürgetését jelenti, hanem csak azt, hogy *azoktól mentsenek meg bennünket, akik élelmiszer-uzsorát csináltak*. Akik itt élelmiszeruzsorát csináltak, azok nem szánandó menekültek voltak, hanem *uzsorások*, akik történetesen Galiciából származtak. Nem a menekülés volt a hibájuk, hanem az *uzsorájuk*. Vajjon Bécsben támogatták-e az ilyen *uzsorásokat*, avagy talán még most is ott tartják? Hát nem tud róla a bécsi lap, hogy ott is razzíát tartottak az *uzsorások* ellen, akik közt galíciaiak, sőt talán menekültek is akadtak? Csak söpörjön mindenki a maga ajtaja előtt, s ha ott nem akad dolga, akkor próbáljon ellátogatni a mások portája elé.

— **Császári tanácsos.** Öfelsége Neumann Gyula cs. és kir. udvari és kamarai szállítónak, a Neumann M. ruhaáruház főnökének az önkéntes lövészügyek és katonakötelesek katonai előképzése körül szerzett érdemek elismeréséül a császári tanácsosi címet díjmentesen adományozta.

— **Félmillió alapítvány.** A Wolfner Gyula és társa budapesti bőr- és hadfelszerelési gyár, amely a háboru ideje alatt nagyszabású hadi jótékonyági munkáival már ismételtén maga felé terelte a figyelmet, újabb nagy alkotással örököztette meg a nevét. Ezer embert élelmező népkonyhája, saját hadikórháza, egy egész kárpáti falu felépítési költségeinek vállalása stb. mellé a napokban félmillió koronás alapítványt ajánlott föl Tisza István gróf miniszterelnöknek, a m. kir. honvédségnek oly hivatásos tisztjei és tisztviselői után visszamaradó özvegyek és árvák részére, akiknek férje vagy atyja a háboruban esett el, vagy a hadi fáradalmak következtében hunyt el. Az alapítvány kamatait a király születése napján kell kiosztani. Kezelőjük a mindenkori honvédelmi miniszter. A nagy alapítványt a miniszterelnök természetesen örömmel fogadta.

— **A vágújhelyi izraelita főreáliskola V., VI. és VII. osztályai az 1915/16. tanévre szóló nyilvánossági jogot a vallás- és közoktatásügyi minisztériumtól a napokban kapta meg.**

— **Az utolsó szombatos imakönyve.** Két hét előtti számunkban megírtuk, hogy Sallós József, Bözödjefalu községi bírása, ki az utolsó igazi szombatos volt az országban, meghalt. Jelentettük azt is, hogy három írott szombatos imakönyve volt, amelyből végső akaratára szerint kettőt a sirjába kellett tenni, egyet pedig Hirsch rabbinak hagyott örökségül. Azt az imakönyvet, amelyet Sallós József Hirsch rabbinak hagyott, az Egyenlőség szerkesztője Hirsch rabbitól a lap könyvtára számára megvette. Bőrbe kötött, vastag bordás papírlapokon 1810-ben íródtak a szombatos imák, tulipántos motívumokkal díszített iniciálékkal és egyéb, különben elég primitív könyvdiszkekkel. Az írás maga világos, tollforgató embertől származónak látszik. Persze az idő vasfoga, a használat, köny és sóhaj, mi forgatása közben fölszakadt az ájtatoskodó lelkéből, nagyon meglátszik rajta.

Hangverseny. Az „Ávázász Réim” Felebaráti Szeretet-Egylet folyó hó 17-én a Fővárosi Vigadó nagytermében az általa élelmezett hadikórházbeli zsidó és mohamedán vallású sebesültek élelmezési alapjának gyarapítására jótékony célú művészestélyt rendez. Az egylet ezen első szereplése a nagy nyilvánosság előtt annál is inkább érdemel gondosabb támogatást,

minthogy a háboru kezdete óta nemcsak az általa rendszeren ellátott Szt. István, Dologházi, Illés-utcai és Telepy-utcai hadikórházakban élmez, hanem a Bethlen-téri Alföldi-utcai, Andrassy-uti és Honvédkórházakban is kellett konyhát nyitnia. E nagy költség fedezetére nagyon kevés anyagi erővel rendelkezvén, igénybe vette az egyes egyleti tagok jövő évi tagdíját. Hogy az egylet ezen első nagyszabású művészestélyének magas színvonalát hogyan sikerült biztosítani, elég ha megemlítjük a közreműködőket: Fodor Arankát, Komlósi Emmát, Krammer Terézt, Herzog Stellát, Hegyesi Stefit, Kotányi Nellyt, Deutsch Renéet, Beregi Oszkárt, Arányi Dezsőt, Bahnert Józsefet és Budai Izsót, akik az estély iránt érdeklődő előkelő közönség legmagasabb igényeit a legnagyobb mértékben ki fogják elégíteni. A belépőjegyeket az egylet irodájában árultja (Sip-utca 12. sz.).

— **A Foglalkoztató.** A dohány-utcai templom-épület mellett a háboru kitörése óta működő nemes, zsidó szellemtől áthatott intézmény, a Foglalkoztató tevékenységéről a következőkben referálnak annak kiváló vezetői:

1914. évi november hóban a *menekültek* nagy tömege árasztotta el fővárosunkat. Hitközségünket ezrével rohanták meg azon szerencsétlenek, kik az ellenség elől szökve, többnyire csak pusztá életüket menthették meg. Ekkor támadt az eszme, hogy segíteni kellene a szájalomra méltókon, de nem alamizsnával, hanem kenyérkereset nyújtásával. Elhatároztuk, hogy foglalkoztató-műhelyt létesítünk. A tervet meg is valósítottuk. A Pesti Izr. Hitközség ingyen bocsátotta rendelkezésünkre a helységet, jó emberek varrógépeket és pénzadományokat adtak és a Foglalkoztató 1914. december 11-én megkezdte működését. Eleinte kisebb keretben, majd egyre nagyobb lévén a jelentkező munkásnők száma, fokozatosan nagyobbítván helységét is. Köszönettel említi meg, hogy többek közt a Hadsegélyző hivatal 5 drb varrógépet adományozott, a Singer varrógép-társaság pedig 20 drb varrógépet kölcsönzött díjtalanul. Eleinte főleg menekültek dolgoztak, de ma már igen nagy a budapesti munkásnők száma is. *A műhely ma 75—80 munkásnőnek nyújthat napközi otthont és legalább is ugyanannyit, kik otthonukat nem tudják, vagy saját géppel rendelkezvén, nem óhajtják elhagyni, láthat el házimunkával.* Meg kell jegyeznünk, hogy nem szakszerűen képzett nőket foglalkoztatunk; hisz szakmunkások máshol is könnyen boldogulnának, hanem varrásban járatlan nőket tanítván, alkalmat nyújtunk nekik a keresetre. Sajnos, október és november hónapokban az általános anyagihiány miatt nálunk is pangott a munka, de dacára a hetekig tartó munkahiánynak és dacára munkásnőink varrásban gyakorlatlan voltának, mégis 1914. dec. 1-től 1915. december 11-ig 57095 korona 40 fillért fizettünk ki munkabérekben. Statisztikánkból pontosan kimutathatjuk, hogy munkásnőink mennyit kerestek. Az ügyesebbek heti 30—36 koronát, de még a kevésbé ügyesek is hetenkint átlag 22—28 koronát.

A Foglalkoztatóban kizárólag hadimunkát varrnak: katonai ingeket, nadrágokat, különböző fajtájú (gabona, kenyér, kétszersült, homok) zsákokat, hátizsákokat, katonai bluzokat, párnákat, hőköponyegeket stb. készítenek. A munkákat különböző helyekről kaptuk: Nemzeti Textilgyár, Magyar Kender- és Lenipar r.-t. magánkórházak, Simon Miksa, Brachfeld F., Klinger Henrik, Nagel stb.

Kötelességünk hálával megemlíteni, hogy a Foglalkoztató megalapításánál sokat fáradozott Blücher József ur, a Pesti Izr. Hitközség jótékonyági ügyosztályának vezetője és hogy a műhelyben a felügyeletet a

munka és könyvelés ellenőrzésének fárasztó feladatát jótékony hölgyek látták el.

Örömmel tekintünk vissza az eddigi eredményre: sok szegényt óvtunk meg a megszégyenítő segély kérésétől, sok családnak nyújtottunk szűkös alamizsna helyett önérzetet növelő tisztességes módot a megélhetésre.

Hála és köszönet a Hitközségnek és mindazoknak, kik bennünket munkánkban támogattak!

A támogatásra azonban még szükségünk van; a nyomor nem szűnt meg, sőt a borzasztó drágaság folytán csak növekedett; a munkát keresők száma állandóan emelkedik, az üzem fentartásának amugy is jelentékeny költségei pedig egyre nagyobbodnak. *Kérjük tehát a műhelyünk iránt érdeklődőket, hogy intézményünket továbbra is támogatásukban részesítsék!*

A Foglalkoztató Vezetősége:

Budapest, 1915. december havában.

Dr. Bacher Vilmosné, Ehrlich Emilné, dr. Grauer Vilmosné, Hercz Józsefné, Lévai Adolfné, Mandel Gyuláné, báró Ohrenstein Henrikné, dr. Székely Miksáné.

— **A kunhegyesi orth. hitközség** évi rendes közgyűlésén a minap megállapították, hogy a hitközség 65 adófizető tagja közül 29 teljesít hadiszolgálatot. A kis hitközség helyi hadi emberbaráti célokra 866 koronát, országos hadsegítő célokra 360 koronát áldozott és a politikai község 20 ágyas kórházából tagjai 5 ágynak a terhet vállalták magukra, hadikölcsönre pedig négyezer koronát jegyeztek. Iskolás gyermekek a katonák karácsonyi ajándékaira 43 korona 50 fillért gyűjtöttek. Az évi jelentés 29 oly hitközségi tagot sorol föl a 19—42 évesek közül, akik hadbavonultak és fölsorol 40 olyan családtagot, kik szintén fegyver alatt vannak. Guttmann Miksa, Krémer Jenő, Weinberger Salamon, Rottmann Samu, Weinberger Jenő hadifoglyok, Ehrlich Jenő és Lajos a harctéren hősi halált haltak, Drucker Mór megsebesült, de újra a fronton van, Schwarcz Jenő sebesült még ápolás alatt áll. A hitközség bevételei 11.504 K 04 fillért, kiadásai 10.024 K 93 fillért tettek ki. Azután elfogadták az 1916. évi új költségvetést, mely szerint a szükséglet és a fedezet 8630 K. A közgyűlés a hitközség tisztviselőinek és alkalmazottainak drágasági pótlékot szavazott meg. Végül választások voltak. Megválasztottak: elnökké Schwarcz Izidor, alelnökké Héber József, iskolaszéki elnökké Győző Lipót, pénztárossá Epstein Lajos, ellenőrökké Tóth Ignác és Herskovics Hermann.

— **Hősök emléke.** Az aradi zsidó hitközség Nemes Zsigmond orsz. képviselő hitk. elnök javaslatára elhatározta, hogy a háboruban elesett aradi zsidó vallású katonák emlékének megörökítésére, nevüket márványtáblára véseti. A pro patria feliratu táblát a templom főhelyére illesztik. Az elesett hősök emlékére ezenkívül minden évben külön gyászistentiszteletet tartanak.

— **A nagyvárad i. n. egyesület** Schütz Albertné elnöklésével a napokban tartotta évi közgyűlését. Az évi jelentés során Sebestyén Dezső titkár kegyelettel emlékezett meg néhai Ländler Ferencnéről, aki az egyesület által reábizott jótékonyági akciókat meleg szívvvel és nagy intelligenciával vezette. Különösen az árvaház, amelyet vezetett, érzi a veszteséget. Az egyesület a háboru kitörése után 1000 koronát adott a városnak a bevonultak családjainak segélyezésére. Aztán varróműhelyt rendezett be, sokkal több szegény gyermeket ruházott föl, mint máskor és több tüzfát is osztott ki. Különféle jótékonycélokra 15.307 K-t költött, de összes kiadásai 19.089 K-ra rugtak, amivel szemben csak 15.531 korona bevétel volt. Az árvaház külön költsége 5218 koronát tett ki. Fuchs Árminné Reichenberger Matild 4000, Beck Lászlóné Weinberger Jenny 2000 koronát hagyták az

egyesületre. A közgyűlés köszönetek szavazásával ért véget.

— **Halálozások.** Márki Ábrahám az orsz. izr. tanítóképzőintézeti gyakorlóiskola tanítója a déli harctéren szerzett betegségében f. hó 2-án, élete 38. évében elhunyt. Tizenhárom évig tartozott az intézet kötelékébe. Kollégái tisztelték, becsülték, tanítványai szerették és jóakaró nesztorukat látták benne.

Kartschmaroff Leó a nagykanizsai hitközség főkantora, aki egész életét a vallásos élet és a zeneművészet ápolásának szentelte, dec. 21-én Bécsben meghalt. Fiai — Kanizsai Sándor dr. főorvossorvos a harctéren és Kartschmaroff Arnold főv. biz. tag — özvegye és két leánya, valamint kiterjedt előkelő rokonság gyászában sok tisztelő osztozik. Végtisztessége f. hó 3-án ment végbe Bécsben.

Sátorajauhelyen f. hó 4-én özv. Burger Sámuelné, szül. Reichard Johanna hirtelen elhunyt 66 éves korában. Művelt urinő volt. Már fiatal korában is köztisztviselőként állott felekezeti ügyei és művelődés iránti meleg érdeklődése miatt. Temetése f. hó 5-én ment végbe nagy részvéttel. Ravatalánál Némethy Bertalan hitközségi titkár szólott szívből és szívekhez. A megboldogult nemes lelkületű urinőt Reichard Salamon dr. előkelő orvoson kívül kiterjedt család és sok tisztelő gyászolja.

— **Gyűjtéseink.** Különböző jótékonycélokra e héten 1430 K 50 fillér folyt be hozzánk, amivel gyűjtéseink új összege 43,861 K 57 fillérre emelkedett. Részletes kimutatás a jövő héten.

Egyről-másról.

Irta: Fabó Bertalan dr.

(Molnár Ferenc könyvéről s egynémely avval összefüggőről). Azt tartja a latin közmondás, hogy: „gutta cavat lapidem“ (= a hulló csöpp végül a követ is kivájjá) és ime most — írója személyénél fogva — előkelő helyről, de mégis olyan helyről jön e könyvnek elismerése, magas színvonalu méltatása, ahonnet ép a felekezeti momentumot nem szokták meg nem látni, hanem rendesen nagyon is észreveszik, leszögeznek sokszor bunkósbotlaltal is. Hiszen épp abban a lapban, amelynek a tudós és finomtollu főtisztelendő a főszerkesztője: éppén abban a lapban jelent meg úgy két hónapja, Molnár Ferenc egy rajzára az a szerkesztői üzenet, hogy az ilyen írók úgy látják meg a hős magyar huszárt, hogy alóla rögtön kibuvik a sakter és hogy természetes, hogy az ilyenekben a magyar ember nem ismer magára stb. Ez az elsomorító hangú kiszólás arra ment, hogy az író egy zsidóhitű hős huszárt (Galambos Aladárt) megörökitett; ez nagy bűn volt, amely ilyen kirohanást érdemelt; de arról nem szólt a megrovás, hogy Molnár Ferenc gyönyörű könyve úgy örököltette meg a színmagyar hősök, tisztek egész galériáját — a Takáchokat, a Farkas Elemékeket, a Sólyom-Feketéket — amilyen plaszticitásra, a poézis örök fényénél való megrögzítésre, lelkesítő példaként való előnkbeállításra Jókai óta nem volt példa a magyar irodalomban. A háboru folyása óta azért sokszor sajnáltam, hogy Jókai meghalt, Eötvös Károly elnémult, s így hőseinknek nincs hozzájuk méltó, nagystilű krónikásuk: most már az is van! Bebizonyította a Molnár Ferenc két kötete, egyformán tele megfigyeléssel és poézissal, a szívnek és a léleknek átéltségével; kortörténeti dokumentumok, de egyuttal balladák prózában — mind a magyar hősiességről. Köszönet Túri Béla főtisztelendőnek, hogy a maró választóvíz ál-

laspontjából fölemelkedett az irodalmi méltatás magasságába; az író megértette az író, a magyar a magyart.

*

Csak szerencse, hogy ez a két remek kötet rövidesen németül is meg fog jelenni; nagy szövetségünk és Ausztria meg Svájc fogják a magyar vitézségnek ezen költői dokumentumait is olvasni. És nálunk még mindig folynak a szomorú és valótlanágokon épülő gyűlölködések. Csak a nyáron voltunk kénytelenek „Irodalom” cím alatt e helyen lesöpörni azt a kitalálás-sorozatot, hogy íróink és hírlapíróink elhallgatják, háttérben hagyják a magyar vitézség tényeit. Nem igaz, nem cselekszik ezt a bünt sem a költők, sem az írók, sem a hírlapírók, mint haditudósítók. Csunya dolog ilyet állítani és azonkívül okatlan is, mert azonnal leszögezhető és agyonüthető. Mióta a zsidó felekezeti írók is munkatársai a magyar írásnak, azóta épp úgy hirdették külföldön is, mint hírlapírók és fordítók, a magyar írásművészet remekeit, mint valaha a szentírását. Dux Adolf, Sturm Albert, Neugebauer, Dóczi Lajos (még akkor nem báró, de zsidó), Vészi József és sok más — úgy, hogy az öreg Kertbenytől és a Spórerektől eltekintve: zsidóhitű hírlapírók és írók voltak külföldön a magyar irodalom hirdető prófétái, a tüzes nyelvektől megihletett apostolai. A magyar irodalomtörténet is tudomásul veheti ezt, de ugyis vissza kell rá térni, mert nemrég a szinműirodalomra is fölmerült újra — egy hetilapban, de napilap írójától — ez a bolondul fölületes és rosszhiszemű vádaskodás. Az igaz magyar szinpadírók t. i. azért nem érnek el sikert, mert tökeerős hírlapok őket és műveiket nem manageirozzák, nem portálják, ők, valóságos maffiákért csak a zsidó szinműírókat portálják, a nemzsidókat mellőzik és agyonhallgatják stb. A maradiság, kényelmesség és az abból keletkező rosszindulat egy csomóban több bolondságot még nem talált ki, de jellemző, hogy egy kisleludysta és akademikus is mondta nekem, hogy Molnár Ferenc külföldi szinpadí sikereiben nagy része van a felekezeti momentumnak, szóval a mótely tudós főkbén is elterjed; sőt Herczeg Ferenc is mondta, hogy a most külföldön diadalt arató magyar darabokban igen kevés a *nemzeti ballaszt*. Hát ennek menjünk neki!

Négy értékes magyar darab ment ki *régebben* külföldre; kettő aratott tartós sikert és abban a kettőben — nagy értékük mellett sem — volt — *külsőleg!* — nemzeti ballaszt: „Az ember tragédiája” és Dóczi „Csók”-ja; egyiknek tárgya, színhelye, levegője se magyar, de értékesek, sőt az első örök értékű, bár nincs benne nemzeti ballaszt. A másik kettő szinmagyar, egyik — Katona: Bánk-bán-ja pláne a legnagyobb szerű magyar tragédia: Berlinben (Reinhardéknál) teljesen megbukott; azt mondta a berlini (és bécsi) kritika: furcsa darab az és ne kívánják, hogy nekünk tessék, amelyben minden magyar hős és martir és minden német gazember; szóval a mi ezeréves nemzeti tragédiánkat (mindig: küzdeni annak uralma ellen, akitől kulturánkat jórészen kaptuk) nem is akarták megérteni. A másik Gárdonyi Géza népszinműve volt: „A bor” Bécsben bukott meg, a szinmagyar falut és annak életét szinpadon unalmasnak találták, ami az ő bajuk. Tehát a német nem elfogu-

latlan, tele volt politikai és irodalmi előítélettel, különösen a magyar művek iránt. Most jöttek az újmagyar írók könnyű és középnehéz (zongoratanári stílusban szólva) fajsúlyu, de mindig brilláns szellemes-ségű és perfekt szinpadí készséggel megírt darabokkal; szinpadra pedig ez kell. „Quand on veut faire du théâtre, il faut parler théâtre” mondta az öreg Sarccey és a szinpadí formakészség, meg modernizmus régebben csak három magyar íróban volt meg: Szigligetiben, Csiky Gergelyben és Herczeg Ferencben; a többiben nem, még az isten kegyelméből való poétában, Dóczi Lajosban sem. Az újmagyar szinműírók franciás formaművészettel, szinpadismerettel írnak, értik a mesterségüket és nemcsak francia esprit van bennük, de magyar humor és érzelmesség is. Sike-reiknek — uttörők a majd elkövetkező nagyobbaknak — örülni kellene és nem azokra irigykedni. Ime, a Gábor Andor Ciklamenje, ez a szellemes, finom és előkelő költészetű szinjáték még az Alkotmány hasábjain is objektív bírálatban részesült, s ez a különben elfogult lap is ily higgadt nobilitással tudta bíráltni e jeles írókat.

*

Egy másik akademikus és kisleludysta jött asztalomhoz e napokban, megindulva beszélt Molnár könyvéről, pedig épen nem filosofemita. Ugy-e — mondok — három éve halálba korteskedett a Kisleludytársaságban ellene — Pap Zoltán mellett? — Kérem, annak más oka volt. — Persze, hogy más, a származás. Vagy két éve a magyar irodalmi aesthetika vezérembere, mikor mondtam neki, hogy hiszen a magyar költészet és elbeszélő, leíró meg szinpadí irodalom nem maradhat meg örökké a falunál, a szántóföldnél; ha a magyar élet városivá lesz, hát az irodalomnak is életet, tehát *ezt* az életet is kell rajzolni: „— Igen, ha ez az élet és irodalom magyar volna, de csak Molnár Ferenc az! a többi még nem!” Szóval egy hófehér bárány már van, a többi még sötét. Egy régi népszinműben („A tót leány”) a gazdag parasztleány anyja mindig azt veti ellen a leány erényességét és dolgoosságát dicsérő fiának: „De tót, de tót, de tót!” A mi — nagyfejű vagy nem nagyfejű — lóhátról ítélőink is azt mondják hangosan, vagy csak lassan gondolják: De zsidó! de zsidó!

Pedig az *egész ujak* a zsidóhitű költőket is az elavultakba, az osztályköltészetbe kezdi sorozni, sőt a fiatalok vezető titánja együtt sajnálta le Kiss Józsefet Gyóni Gézával. Az öregek pedig még a nemzethű írókkal és költőkkel se tudnak megbarátkozni, ha azok véletlenül zsidók. Az öregek mindig berzenkedtek a fiatalok ellen (Kazinczyék az Auroraköre ellen, Toldy Ferenc még 1864-ben — tanu reá Arany „Koszoru”-ja is Petőfi—Arany—Gyulai népies költészetére diadala ellen, azután Rákosiék ellen) és most együtt a zsidóhitű költők — ez csak csendes harc — és még inkább a vakmerően lármázó és gorbomba fiatalok ellen. Az öregség és fiatalság máskor irodalmi harcát meglehetősen elmérgezte a társadalmi antiszemizmus és a nagy félelem a szocializmustól. Pedig ez közeleg dübörögve és akkor, ha győzve itt lesz: a megkülönböztetés zsidóhitű és nemzsidóhitű magyar írók közt igazán elavult lesz; de még addig is nem irodalmi, tehát igazságtalan. Kezdi ezt már odaát is finoman megérteni.

כשר Mindennemű kakao, csokoládé és cukorkák ritus szerint készíttetnek a főtisztelendő győrszigeti orthodox rabbi felügyelete mellett

SCHMIDL L. gyárában Győrött.

Uj-héber versek.*

A hervadt nyelv költője.

(Az „Ájánlás“-ból.)

Gordon J. L.

Virágnevelő ifjui koromba
Fogadást tettem, hivet és igazt,
Hogy — hű cseléd — a multakon borongva
A zsidó népnek dalolok vigaszt.
S mint magvető, ki izzad a goromba
Földön, vetek, gyomlállok uti gazt,
De fű se zsendül, nem látok virágot,
Erőm hiába volt, a bérem átok.

Ki sohase szült, jaj a magtalannak,
S jaj, aki szült s elveszti gyermekit,
Jaj az anyának, hogy fiai vannak,
Kinek magzatját sziklához verik.
S ki hervadt nyelven énekel ma, annak
Bánatját mivel mérjem össze itt?
Meddőn bolyongsz, halottakkal vajúdol
S ha elevent szülsz, te halsz meg a bútól ...

A serleg.

— Frug. —

— Mondd, jó anyácska, drága,
Igaz-e, mit mesélt a Nagyapó,
Hogy fönn a jeges égbe, nyargaló
Felhők közt, az örök hazába,
Ragyogva lágyan
Friss piheágyban
Az Ur előtt egy serleg áll?
Aztán ahányszor ráncsap a halál,
Csikarnak-űznek s népünk vére hull,
Egy könny csurog Isten szeméből
S végül
Beléje hull?

És hogyha megtelik majd és nem lesz több sirás
Akkor eljő mihozzánk az igaz Messiás,
A Messiás, ki úgy kell szegény népünk szívének,
Kiről szól annyi zsoltár, kiről zeng annyi ének,
Kit vár népünk leánya, csak vár, hiába vár,
Hogy szeme elapadt rég és nincs több könnye
Igaz ez, mondd nekem? [már

* Ezeket a verseket kedves és kitűnő barátom dr. Szabolcsi Lajos az „Egyenlőség” szerkesztője volt szíves tolmácsolni számomra, ki héberül nem értek. A versek muzsikája és mély értéke annyira megkapott, hogy a nyers-szövege lejegyeztem és megpróbáltam magyar verssé formálni.

K. D.

— Igaz, jó gyermekem. —
Igy szól a gyermek anyja,
Szelid fejét lehajtja
És anyja kebelébe bujva
A gyermek kérdez újra:

— De mondd anyám, mikor telik
A bűvös serleg, peremig?
Vagy tán kiszárad? Uj keservet
Vár untalan a csodaserleg?

A gyermek szeme fénylik, hallgatag,
Két drága nap.
Az anya áll, az arca halvány,
Könny csillan meg a szeme alján.
Ragyog, gurul a könny a szemből
A gyermek tiszta homlokára perdül ...

Seregek Istene, e könnyet is vedd be
Hatalmas serlegedbe!

Kosztolányi Dezső.

KÖNYVEKRŐL.

...

Palesztina.

A mai ember a béke életküzdemei és a háboru gí-
gászi munkája közepett, könnyen megfélekedzik a cso-
dák földjéről, Palesztináról, amely még mindig úgy él
fantáziájában, mint amilyenek gyermekkorában meg-
ismerni tanulta. A mai ember szinte úgy képze-
li, hogy Palesztina nem élte, nem élhette túl nagy napjait és el-
mult, miként a pompa, a fény és a ragyogás. Tenger
kiszáradt, folyói elszikkadtak, földje hamu lett, levegő,
az országot, ezt a kis földsávot elborította a tenger, nincs
többé, eltűnt és csak álmainkban, képeinkben és hitünk-
ben létezik és él örökké. A könyvesbolt kirakatából azon-
ban egy könyv zöld fedőlapja int felénk. A Suez-csa-
tornáért való küzdelem aktuálissá teszi a Szentföld jövő-
jének kérdését, harsonázza a kiadó: Eugen Diederichs
és ezzel ajánlja *Alfons Paquet* legújabb könyvét, amely-
nek ez a címe: *In Palaestina*. Valóban, kezdünk emlé-
kezni egy napirendre, amely sok hónappal ezelőtt hirül
adta a világnak, hogy az Ernest Renan (*Ernest Renan!*)
nevű francia páncélos bombázta a Szentföld kikötőjét,
Jaffát. Eszünkbe jut, hogy Palesztina, miként népe, a
nagy összeomlás után is tovább élt és lehet, — ki tudja?
— még jövője is van, nemcsak multja. Szeretnők
helyrehozni, amit elmulasztottunk és megnézni, meg-
tudni, mit csinál e bánatos ország és milyen, ma, ami
felé mindennap imában fordulunk, Jeruzsálem.

Paquet lesz a vezetőnk. Nem bánjuk meg, ha rá-
bizzuk magunkat, noha az utazás után azt érezzük, hogy
a ciceróne gyanutlan exterieurje révén egy agitátor
szegődött mellénk, aki költői talentumát cionista esz-
mék propagálására használja föl. Mégis, megmaradt köl-
tőnek, viszont nem bizonyos, hogy a propagandának
használ-e? A tendenciát ugyanis igazi művész módjára,
a sorok közé rejtette el, de annyira elrejtette, hogy el-

vesztek. Annyira igyekszik azon, hogy ne tartsuk cionistának, hogy akaratlanul is beleesik az anticionista szerepébe.

Az olvasni tudó ember előtt nyilvánvaló, hogy ez a könyv a Cion című fejezet kedvéért íródott. Ezt azonban isten tudja miért, Paquet el akarja titkolni és körülveszi ezt a fejezetet misztikus novellákkal, hangsúlyozza erősen a kereszténységhez való tartozását, igyekszik úgy feltűnni, mint a német külpolitika, a német gyarmatosítás palesztinai pionirja és hogy az elfogulatlan szemlélő benyomását keltse, pontosan és szépítés nélkül veszi föl a tényálladékokat a palesztinai zsidó kolonizáció jelenéről. Ez a tényálladékvétel azonban sehogy sem hasonlít a kaliforniai kivándorlási ügynökök emberfejnagyságu szilváihoz és bivalynagyságu borjuihoz, sőt ellenkezőleg, léhangoló és elkedvetlenítő. A könyv tette nem indítja lelkünk, viszont gyönyörködtet ott, ahol érzekeinkre, képzelőnkre akar hatni és nem megfeszíteni izmunkat. Tartalma azonfelül, hogy két részre osztható: tendenciózus és tendenciátlan fejezetekre, igen heterogén. Minden van benne. Felzendül Palesztina multja, jelene és jövője. Misztikus legendák és közgazdasági essayk, vallástörténet és szociálpolitika, riport és költemény, kuriozum-gyűjtemény és eszmék népszerűsítése, tarka potpourrivá egyesülnek.

Bennünket az érdekel legfőként és elsősorban, hogy milyennek találta a költő az országot és népét?

Jaffában, írja Paquet, az utcai kövezetbe *tengeri kagylók vannak ékelve* és ez szimbóluma a nép lelkének. Palesztina legtöbb lakosának lelkében szunnyad szikrája a miszticizmusnak, mely ősi örökség és melyre a lakosság másik része — spekulációit alapítja. Az első ember, akivel találkozik — szerző utja a háború előtt folyt le — amerikai, a második orosz ujságíró, aki marseillei téglagyár ügynöke. A vonaton összekerül egy vén sváb templáriussal, aki 40 év előtt vándorolt be Palesztinába, kopt asszonnyal, akinek az orrgyökerét rézlemez borítja és aki festi a kezét, zsidó családdal és török pappal, aki kaméliát visel a turbánjában. A pályaudvaron, miközben a vonat áll, a mohamedánok szőnyegeket terítenek a földre és a lokomotív mellett imádkoznak. Jeruzsálemben, a Sír-templomában elalusznak az orosz zarándokok és egy zsinagógában egy embert lát, aki fölényes mosolylyal ül a gyülekezet közepén és azt hiszi magáról, hogy ő a messiás.

Közben német zárdába téved, ahol éppen Vortrag-ot tartanak a kedves testvérek és kávéznak mellé.

Jeruzsálem a különcök, a fanatikusok városa. Az idegenek, akik a pizsok és a kényelmetlenségek miatt boszusan és káromkodva lépnek a földjére, elnémulnak és sirnak, amikor Salamon templomának kopár terére érkeznek. Péntek este van, a város komor és sötét, az éjszaka fekete, egyedül a zsinagógák ablakai világosak, de nem engedik ki a fényt. Benn lármás és bús gyülekezet gyűlt össze, de egyszerre ünnepi csend lesz, amikor felhangzik az előimádkozó szava:

— Könyörülj meg Uram, Cionon!

És a kórus már jajgatva feleli és zokogva:

— És gyűjtsd össze Jeruzsálem gyermekeit!

És megkezdődik a megrázó dialógus az előimádkozó és a gyülekezet között:

— Siess, Cion megváltója!

— Beszélj Jeruzsálem szívéhez!

— Szépség övezze Ciont!

— Légy kegyes, Uram, Jeruzsálemhez!

— Jöjjön el mihamarabb Cion, a te királyságod!

— Vigasztald meg, akik Jeruzsálem fölött keseregnek!

— Béke és boldogság legyen Cionnal!

— És virágozzék Jeruzsálem ága!

Vannak, akik Cion országának elővetelét egy zsidó állam keletkezésében képzelik el és akik siettetik ennek a szimbólumnak a realizálódását. Kiváncsiak vagyunk rá, hogy ez a Cion országa vajon milyen? Paquet meglátogatja Rehobothot, Rison le Ciont, Petach Tikvát, a zsidó kolóniákat és számot ad benyomásairól. Megállapításait körülbelül ezekben foglalhatnók össze:

A múlt század nyolcvanas éve óta körülbelül száz-ezer zsidó vándorolt be Palesztinába. A százezer közül nyolcvanezer nem politikai, de vallási cionista, kegyeletes érzések hozták oda és e között a nyolcvanezer ember között *igen sok*, a tulnyomó rész beteg, maga-tehetetlen ember, öreg és gyerek, koldus, aki a chalukából és egyéb könyörödományokból él. Ezek az emberek gazdasági szempontból herék, a Paquet véleménye szerint, ahelyett hogy gazdasági vállalkozásokra használnák föl azt a pénzt, amit a külföldi jótékony hitsorsosok a rendelkezésükre bocsátanak. A többi zsidó vagy östermelő, vagy iparos. Az östermelő zsidóról kiderült, hogy városi ember és nem paraszt. A zsidó földművelés messze a német gyarmatosoké mögött áll. A zsidók teoretikusok és a németekhez, a mintaszerűen szervezett német mezőgazdaságokba járnak iskolába, tanulni. Nagyipar nincs, a kisipar elhanyagolt és jelentéktelen. Nevezetesebb vállalkozás Jeruzsálemben összesen kettő van: egy lakatosüzem és a Bezalel nevű iparművészeti műhely. A zsidó kolóniák berendezése is kedvezőtlen. A házak — átlag ötszobások — hat, hétezer frankba kerülnek. A hozadékuk legfeljebb négy százalék. A bankdiszkont ezzel szemben kilenc százalék. Az utak „falusiak”. A közlekedés és az összeköttetés gyalázatos. Az adó névleg ugyan tized, a valóságban azonban a jövedelem egy nyolcadára rug. Emellett rendkívül terhesek, még a közbiztonsági intézmények fentartására szolgáló kiadások is. Rehoboth ezen a címen huszonkétezer frankot adózik, ami családonként kétszáz frank évi járuléknak felel meg. A zsidó terület kisebb, mint Posen tartomány és az egész országnak egy ötvened része.

A kolonizáció elé egyéb nehézségek is merülnek. A bevándorlók kell, hogy töke fölött rendelkezzenek. Az arabok a zsidók iránt ellenszenves érzülettel vannak és a zsidók egymás közt is verekednek . . .

A mérleg tehát ez:

Ami van, az nem kedvező, nem jó,

Ezzel szemben a perspektívák szépek.

A cionizmus vezérmotivuma mellett egyéb témákkal is találkozunk a könyvben, amelyek ennek a motívumnak beleilleszkedését az európai koncertbe, megkönnyíteni hivatottak. A szerző először is megmutatja, hogy a cionizmus nem elszigetelt jelenség, minden kornak és minden nemzetnek meg volt a maga cionista mozgalma, amelyek közül a legújabb keletű és a legnevezetesebb a német Templáriusok kivándorlása. Azután azzal a gondolattal kacérkodik Paquet, hogy Palesztinából, ha nem is német, de németbarát kolónia lehetne. Először azért, mert több nagyszerűen virágzó német gyarmat van már ott, másodsor, mert az oda települt zsidóság, mint általában a zsidóság oroszellenes érzelmű, harmadszor, mert Törökország gyöngé. Paquet még a vallási ellentétek megszűnését is Palesztinától várja, és úgy mellékesen megjegyzi, hogy ha Mózes nem is, de Dávid, „aki olyan, mint egy kedves angol matrózinas” (!), sokféle kalandon esik át, és hűséges marad Jonatánjához, eléggé szimpátikus a kereszténység kezében és különben is az ellentétek nem is

olyan élesek. Elvégre — mondja egy huszártiszt snájdig-ságával — minden vallás közös elemekből alakult és semmi akadály sem volna annak, ha a kereszténységet egyszerűen beleillesztenék a zsidóság történetébe, vagy — megfordítva. Minderre a palesztinai zsidó kolonizáció szerfölött alkalmas volna. Miért? Erre csak gyönyörű szavak felelnek. Pozitív érvet nem mond egyet sem.

Hiába olvastuk Paquet könyvét. Őseink földjét nem találtuk meg benne. Ez a Palesztina, furcsa alakokkal, kalandorokkal, százféle szedett-vedett néppel teli, szociológiai kísérleti terület, ez a tarka világ tőlünk idegen. Csak kivándorlási szempontból jöhetne számba. De mi nem akarunk kivándorolni. Egészen más persze, hogy azok az Oroszországban élő zsidók, akik hasztalan igyekeztek orosz állampolgárok lenni, esetleg zsidó gyarmatokba telepíttessenek. Ebből a szempontból azonban egészen mindegy, hogy Palesztinába-e, vagy Argentínába.

A zsidók sorsa az lett, hogy elszóródtak a nemzetek között. Egy újabb egyesülés, a nagy cionista: Buber Márton szava szerint, *egy lépés lenne visszafelé*, amire azonban — Buber véleménye szerint — a zsidóságnak szüksége van. Mi is egyetértünk Buberral abban, hogy ez a lépés valóban visszafelé történék. A fejlődéstudomány nézőpontjából azonban egy korábbi alakulat újra való felvételét, általában semmiféle visszafejlődést nem tekinthetünk új értéknek, nyereségnek.

Fodor Gyula.

Háborus midrások.

Irta: Dr. Edelstein Bertalan, budai rabbi.

Veszteség. Az egész közösséget érő fájdalom nem oly súlyos, mint mikor csak egyes embert ér baj. A nagy közösség fájdalmában elenyészik az egyéni fájdalom. Amikor sokan szenvednek közös szerencsétlenségből, akkor kevésbé érzi az egyes ember az ő szomorúságát.

Izrael és a népek. Jochanan rabbi állítja: az a legszörnyűbb harc, mely nem egyedül Izrael ellen indul, az az igazi szenvedés, mely Izraelt a többi népekkel együtt éri; az az igazi baj, mikor az ellenség nemcsak Izrael ellen, hanem rajta kívül más nemzetek ellen is sikra száll.

Csalfa szövetség. Örökös marakodik egymással két eb. Mikor aztán farkas közeledik, mindakettő neki támad, egyesült erővel megugatják. Az ellenséges népek, Móáb és Midján is egymást gyalázták, egymás ellen agyarkodtak. De mikor Izrael hadai közeledtek, egyszerre megbékültek az érdekellentétben élő ellenségek, elfeledik külön érdekeiket és szövetséget kötnek egymással, hogy együtt támadjanak.

Megbüntetett fennhéjázás. Aki uralomvágyában, büszkeségében nem ismert határt, akár egyén, akár nép, végtére is meg szenved érte és kevélysége megtörik. Mikor a mező gazdája végig halad a kalászek között, azokat szakítja le, melyek legmagasabbra emelkednek ki a többi kalász közül. Isten is, mikor a népeket szemléli és ítéletet tesz, a fennhéjázó, mértéktelenül dicsvágyó, háttartalan uralomra törekvő nemzeteket töri meg s alázza le büszkeségüket.

Tettek kellenek. Mikor Izrael veszélyben volt, előtte a háborgó tenger, mögötte Faraó serege, akkor Mózes hosszú imába fogott. Mondta neki a Szent, dicsértessék Ő: az én népem, kedveltjeim, elmerülnek az áradatban és te hosszú imákat mondasz? Ragadd meg botodat, nyujtsd ki kezedet, állj a nép elére, cselekedj érte! — Nem szavak, hanem tettek kellenek!

(Negyedik folytatás)

— Be kell vallanom, mister, életének ez éppen nem jelentéktelen epizódjával igenis foglalkoztam. Persze csak a magam módja szerint. Ha tehettem volna, első felháborodásomban, tán halálra ítélem azt a Roden Henriket. Ugy-e, így hívták, aki önnek azt az ajánlatot tette, hogy egy falat kenyérért adja cserébe lelke legféltettebb kincsét? De a fölháborodás rossz tanácsadó. És szerencsére nem vagyok bíráló az embereknek. Azonban mégis beavatkoztam az ön dolgába.

— Valóban, fölötte kitüntet az érdeklődésével. Végtelenül hálás is vagyok érte.

Ebben a pillanatban érkezett haza Sharper. Mint aki várta ezt a látogatást, úgy üdvözölte vendégét.

— Meg se lep, apus, hogy mister Hersh, meglátogat bennünket? — kérdezte Elly.

— Nem, leányom. Nekünk fontos elintéznivalóink vannak. Sejtettem, hogy felkeres bennünket a barátomuram.

A fontos elintéznivalók hallatára Elly bocsánatot kért és szíves búcsút véve, átment a maga szobájába.

Az ajtóból édes mosolygással köszönt, aztán eltűnt.

Óriási erő az ármány és rosszakarat szövetsége. A hamisságok szálat úgy összegomolyítja, hogy néha a legnagyobb emberi hatalom is tehetetlenül áll a titkos mesterkedésekkel szemközt. A hajókirály botrányában biztos nyom egyetlenegy volt: ez két chikagói újsághoz vezetett.

A bíróság aligha kutat tovább. Legjobb esetben elítéli a vádaskodások közlőjét, de kérdés marad még mindig a nagy kérdés: ki a tulajdonképpeni szerző? Honnét indult meg a hajsza? Kinek támadt az ördögi szándéka, hogy egy fényes pálya köré árnyat vonjon? Ki sugalmazta a rágalmakat? Honnét kerültek elő a súlyos vádakkal teli levelek?

Csupa olyan kérdés, aminek a megoldása ropant nehéz. Hersh Károly érezte feladatának teljes súlyát. A hála és ragaszkodás, ami Sharperhez fűzte, bátorította, hogy a gazdag, tekintélyes yankee segítségét kérje ebben a dolgában is. Sharper azonban ezúttal mintha nem akart volna segédkezet nyújtani barátjának.

— A bíróság majd ítél! — mondotta. — Nekünk nincs mit foglalkoznunk az ügygyel.

Látszólag olyan volt ez a szabadkozása, mintha az ügy kinosan érintené. Pedig alapjában nem így áll a dolog. Se Sharper, se a társaság nem helyezett különös súlyt a botrány lármájára. Menten látták a vádaskodásokban rejlő alantas célzatot, a gyanúsítások tömördek valószínűtlenségét.

Am másként gondolkodik, aki körül a mérgezett nyilak röpködnek. Ha bizik is igazában, ha reméli is, hogy fölragyog az igazság napja, egyre remíti a gondolat: hátha mégis meggyökeredzik vala-

hol a rágalom, hátha hitelre talál valahol valamely vád. Emberi gyarlóság a káröröm és akad mindig valaki, aki még a bíróság elégtételt szolgáltató döntése után is csóválja a fejét . . .

— Valami lehet a dologban . . .

Érthető hát, ha Hersh Károly harcrakészen és elszántan fogott nagy munkájába: az igazság földelítésébe. Sharper azonban megmaradt a maga véleménye mellett, hogy nincs szükség a botrány hullámainak újabb fölkavarására. Nem is vállalt részt a kutatásokban.

Hersh Károly még se maradt egymagában. Mellé állt valaki, akinek a közreműködésére nem számított. Az igazság felkutatásában segítőtársa lett Elly. Finom érzéssel, a nemes lélek csodás fölbuzdulásával ajánlotta föl a maga erejét. Higgadt, okos szemmel nézte a dolgokat és magával ragadta az a láz, amivel Hersh Károly harcba indult az igazáért. Középkori várkisasszonyok szívét dobogtathatta meg így lovaguk vitézi tornája. A várkisasszonyok szalagjuk talizmános erejével vértetik a lovagot, Elly vérbeli amerikai leány volt, nem érzelmős középkori cicomákkal, de valósággal detektívként szegődött a harcba.

Ha fölemelő és megkapó a küzdés, mennyivel inkább acélozza az erőt és tüzesíti a lelket az igazságért való küzdelem! Nagy és dicső érzés csatázni ebben a csatában, innét van, hogy nem ismer akadályt, aki az igazságért száll harcba.

Kész csataterve volt Ellynek. A maga mélyrelátó, biztos pillantásával tekintett bele a botrány szövevényébe, amit tulajdonképpen csak azóta ismert, amióta Hersh Károly az apjával tárgyalt. A női szív csodás sejtésével érezte meg, hogy vendégük ezuttal sorsának igen komoly fordulatához ért és az apja nem is titkolta előtte, mi járatban van Hersh Károly. Menten elhatározta ekkor Elly, hogy ő is részt vesz az igazság felkutatásában.

Közelgett az ügy tárgyalásának a napja és Hersh Károly mind keservesebb csalódással tért vissza Sharperékhez. Hiába, nem jutott nyomára a hazugságok kohójának. Százszor meg százszor előszedte emlékeit, még se találta meg azt az embert, akiről föltehetette volna, hogy valamely bántódásért áll bosszút rajta. Ellenségei, azt hitte, nincsenek. És nem látta a sötétben rejtőző orvtámadóit.

A fájdalom, ami az igazság földelítésének eredménytelenségével járt, százszor inkább fájt Ellynek. Szívébe zárta már ekkor az igazságáért csatázó lovagot, ő már belelátott a botrány szövevényébe. Végtelen okossága tisztán rávilágított az orvtámadók boszorkánykonyhájára, — de önérzete és nemes büszkesége titoktartásra kötelezte. Nem fódhette föl biztos meggyőződését, nem mondhatta meg Hersh Károlynak: kik az ellenségei, kik voltak a támadói? Pedig tudott már mindent.

Hallgatást parancsolt számára a szíve. Ugy érezte, nem hódíthatja maga felé Károly érdeklődését, vonzalmát olcsó eszközökkel, azzal a véletlenel, hogy fölfedje: kik és miért indították ellene a hajszát. Hiszen, ha megmondja, amit tud, el kell azt is árulnia: hogy a lavinát épp az ő szívének ébredése indította meg . . .

V.

Egy hirmondó.

Két boldog, nagyon boldog ember utazik a végtelen tengeren. Megy velük a hajó az ó-világba, a

soknyelvű, zajos kikötőbe. De ők ketten úgy érzik, hogy a hajó uszik — hazafelé. Szeli a hullámokat és igen, arra tart, egyenest arra, Homokegeres felé . . .

Hazafelé! Be jó volna, be szép volna benézni a faluba. Megnézni a muskátlikat, a vadgesztenyefákat, a szomszédék kutyáját, átugrani a nagykut vályuját. Hát még lehemperegni a templomudvar gyepe oldalán . . . Hogy elfelejtené az ember az élet sok csunya bántását. A rossz embereket, a gazdagokat, a hatalmasokat, a fényességet.

Ez, — az otthon levegője, a kis házak, az egyszerű emberek, ez talán meggyógyíthatná a hajókirály szívének titkos sebét. Talán . . . A botrány, a vad lármával, agyafurt amerikai fogásokkal megdagasztott szenzáció zaja elült már. A bíróság előtt kiderült, hogy a vádak alaptalanok. A leveleknek, amelyek hűtlenséggel és sok-sok egyéb csufszággal illették mister Charles Hershet, nem akadt gazdájuk. Azaz hogy a botrányt gyártó két ujság nem árulta el, ki buvik a sötétségben a hasábjai mögött és így történt, hogy a bíróság a két szerkesztőt ítélte el.

A bíróság szava, a hivatalos és pecsétetes elégtétel persze már nem volt szenzáció. Mintha erre már nem is lettek volna kíváncsiak az emberek. Őket inkább a botrány érdekelte, ebben volt izgalom, volt fordulat, ujság és szenzáció. De egy ítélet? Ilyet százat, meg százat mond ki a bíró.

Akire meg az ügy bírói része tartozott volna, a kiviteli-társaság ugyancsak keveset törődött az egész hajszával. Első perctől fogva tudták, hogy a vádak rosszakarat és gonoszság sugalmazza. Ha valami érdekelte őket az afférben, tán mindössze az: vajjon kicsoda szőtt összeesküvést egy dolgos és jó ember becsülete ellen? Erre a kérdésre azonban a bíróság sem tudott választ adni.

A kiviteli-társaság mégis gondoskodott elégtételről. Hatalmas kereskedelmi hajót építtetett, és az új hajónak „Charles Hersh” lett a neve. A hajókirály pozíciója nem rendült meg, de ha lehetséges ez, hát még szilárdabb és erősebb lett.

A legszebb elégtétel azonban mégis az volt, hogy Károly nem egyedül tért vissza most Rotterdamba. Vele ment egy csapongó kedvű, örökké mosolygó teremtes: Sharper Elly, akinek azonban most már Hershné asszony volt a neve.

Az öreg Sharper, amikor elbucsuzott tőlük, szétmorzsolta a szeme körül egy könyvet és boldog elégedettséggel mondta a leányának:

— Amikor vagy négy esztendeje bemutattalak Charlesnak, hogy megtudd, minő kísértések állják útját egy szegény árva boldogulásának, dehogy hihettem, hogy te még a felesége leszel ennek a szegény zsidófiúnak . . .

— Én pedig már talán akkor hittem . . . — válaszolta Elly. — És különösen gyökeret vert szívemben ez a reménységem, amikor Charles a tavasszal meglátogatott bennünket, amikor harcba indult a maga igazáért . . .

(Folytatása következik)

NEUMAYER FÜLÖP

BUDAPEST, DEÁK FERENC-TÉR 1.

(ERZSÉBET-TÉR SAROK.) Tel. 11-21.

zsa-szőnyegek, függönyök, ágy és asztalterítők, takarók és átvetőkben. Hazai és egyéb gyártmányok. Minták és árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.

Ajánlja dusan felszerelt rak-tárát minden-nemű belföldi és valódi per-za-szőnyegek, függönyök, ágy és asztalterítők, takarók és átvetőkben. Hazai és egyéb gyártmányok. Minták és árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.

REGÉNY.

A CSILLÁGOK FIA.

Írta: Szabolcsi Lajos.

MÁSODIK KÖNYV.

(17. folytatás.)

A zsidó hadsereg . . .

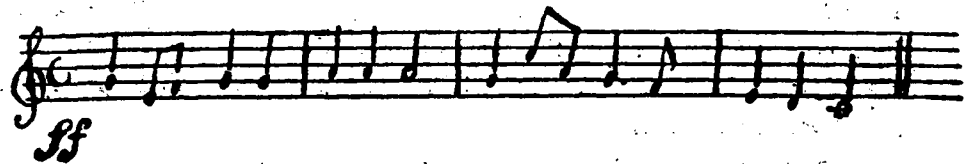
Az enyhén domborodó mezőkön, a kék égbolt mélyén elvesző síkságokon, a lapos hegyeken és a homokdombokon végig egyetlen tömeg nyüzsgött. Távol mögöttük apró, fehér foltok reszkettek a tiszta levegőben, mint a napfényben száradó ruhadarabok: ezek voltak a sátrak, melyekben két hét óta laktak a katonák. E táborban pihenték ki a téli és a koratavaszi hadjárat fáradalmait. Egész csordákat vágta le itt naponta a tömörkedő katona élelmezésére, s a gyümölcsös kertek, melyek e tájon bőven termettek, nyárelején már teljesen meg voltak koppasztva. Külön nagy házakban, melyeket deszkából építettek, itt gyűjtötték a hadigépeket is, melyeket Akilaszt leleménye százával talált fel; hatalmas, ormóttan szerkesztéseket, melyek követ és ércet dobtak idomtalan karjaikkal, fel- és le mozgó tornyokat, honnan a katonák ötszáz méterre is célzhattak, s melyeket ökrök vontattak a csatasor mögött. Itt állott a beth-curi szikladöntő-gépezet is, mely Urbanus helytartót és tizezer emberét halálos kelepcebe zárta: egy karcsu állvány, kötelekkel és fogókkal, melyek egy lökésre megragadtak bármilyen tárgyat és felemelték. Ezenkívül nyolcszáz kovács dolgozott a hadsereg szállásán, akik a fegyvereket javították éjjel-nappal és újfajta lándzsákat izsítottak üllőiken; a feketeszínű páncélokat átkalapálták vörösre, mert úgy vették észre, hogy a sötét páncélok erősebben magukba szívják a napot, mint a vörösszínűek.

A százhuszezer zsidó katonából nyolcvanezer állott most a rengeteg síkságon. Ezredek szerint állottak fel, nyolcvan szabályos négyszöget képeztek. Mint egy tühegyekkel megrakott vörös téglalap, úgy tűnt fel távolról egy-egy ezred, amint komoly rendben, lándzsáit magasra nyujtva, változtatta helyét. A téglalakú hadicsoportok között lovasok száguldoztak fel és alá; a parancsnokok küldöncei voltak, kik utasításokat hordoztak. Később a lovasok fehér sisakjukkal az egész hadsereg élén sorakoztak, majd mint egy óriási rezgő ezüst kötel, körülfogták a gyalogosokat és mozdulatlanul megállottak. Az utakon pedig, melyek szabadon maradtak az ezredek közt, felállottak a zászlótartók, a vörös, fehér, lila és zöld lobogókkal, melyeket ráztak és lengettek a szélben. Mindegyik zászlótartó mellett egy kürtös állott, ki a fővezér megjelenését várta, hogy a csataindulóba belekezdjen.

A fullajtárok észak felől Bar-Kochba közeledését jelezték. Egy dombon, honnan némileg át lehetett pillantani a hatalmas tömegre, néhány friss pálma alatt vörös bársony sátor állott, s benne gyülekezett a vezérkar, a tábornokok, az ezredek és a futárok.

Egy lovas hírnök jelent meg egyszerre a dombon, arany dárdával, melynek élén kis piros szalag repesett. Gyenge porfelhő száguldott utána. Fölémelte lándzsáját és belefújt a sipjába. A fővezér heroldja volt. Az első zászlótartó, ki észrevette, hatalmasan meglengette zászlaját, a kürtös belefújt hangszerébe és ezredről-ezredre terjedt a jelzés. Nyolcvanezer dárda szökkent a levegőbe, mint a tenger, hullámoztak a sorok, vakító arany csillagok je-

lentek meg a sisakokon, melyek a napba ütköztek, s a színes lobogók, mint apró szalagok táncoltak a levegőben. Azután a kürtökben megszólalt az induló, melyet előbb hallatlan zavarban, később egyre erőlyesebben átvettek a férfihangok, s mint egy vihar, zugott és morajlott a himnusz a síkságon át az érkező fővezér elé:

Bar-Kochba ott állt már a dombon; megfékezte lovát, levette arany sisakját és szembenézett a morajló tömeggel. Mögötte Akiba rabbi óriás, ősz alakja.

Lassu lépésben végiglovagoltak aztán a sereg első során. Minden arc feléjük fordult; karok emelkedtek, hogy üdvözljék és ajkak nyíltak, de elvesztett hangjuk a zivatarban. A sipokat, dudákat és kürtöket folytonos, mély dobszó kísérte, s olyan izgalom futott át a hadseregen, hogy félő volt, kitörnek szabályos soraikból és összekeverednek. A fővezér itt is, ott is megállt egy szóra. Azután felvágta a dombra. Az ének egyre tartott. A fővezér fölémelte jobb karját és a zivatar csak akkor kezdett lassan csendesedni. Egy negyedóráig is tartott, míg az utolsó énekszó is elhallgatott.

És nyolcvanezer katona nézett mereven a hősre.

Bar-Kochba föltette fővegét és leoldotta derekáról kardját. A vezérek melléje léptek. Ugy tetszett, mintha szólni akarna seregéhez. De ő hirtelen két karját az ég felé nyujtotta, a ragyogó nyári égboltra mutatott és térdreborult az Ur, a hadak mestere előtt.

A vezérkar és az egész hadsereg is megmozdult, s mint egy derékban megtört erdő, térdet hajtottak és homlokukkal a földet érintették.

Mielőtt azonban Bar-Kochba felállt volna, egy zavaros zugás kezdett terjengeni az ezredek között. A jelszó villámgyorsan repült a sorokon át, itt-ott kippattant, mint a szikra, fellobbant és elhalványult és aztán egyszerre kitört égzengésszerű dördüléssel:

— Király . . . király . . . éljen a király!

A fővezér meghajtotta a fejét.

Azután előléptek a tábori papok, kiken hófehér ünnepi köntös és csucos főveg volt és a fővezér elé léptek. Bar-Kochba így szólt hozzájuk:

— Tábori papok, hirdessétek ki a hadseregnek, hogy a háboru véget ért. Az Ur keze velünk volt és ismét otthon vagyunk hegyeink között. Hirdessétek a békét, ti papok, e katonák hazatérhetnek szülőikbe és birtokaikhoz. Köszönöm nekik hazájuk nevében harcaikat. Most készen vagyunk. Én kerületek szerint fogom őket hívni, ha kellenek. Minden kerületben várat építettem, ott lesz a gyülekező. Ha kell, egy hét alatt talpra állítom őket. De most menjenek és az ezredek vezessék a táborba ezredeiket; ők gondoskodjanak a rendes, nyugodt elvonulásról. Az őszi zarándokünnepen ugyanis Jeruzsálemben lesznek mindannyian . . . Hirdessétek ki üzenetemet, ti tábori papok!

Azzal odafordult Akilaszhoz:

— A határvédő csapataink, negyvenezer ember?

— Helyükön állanak, uram.

Bar-Kochba megfordult és a vezérkarral együtbement a sátorba. A papok gyors paripákon lovagoltak szét a csapatokhoz, s itt-ott hallani lehetett, amint a szertartásos szavakkal hirdeni kezdték a fővezér üzenetét:

— Halljad Izrael, ma megtértél az Ur háborujából, a szent háboruból . . .

A sátorban leültek a tisztek. Kivülről zavaros, folytonos moraj hallatszott: az oszló csapatok zsi-
vaja. Bar-Kochba állva maradt és így szólt hozzájuk:

— Most itt az ideje a köszönetnek, bajtársaim. Nem tudom, kinek köszönjem először vitézségét köz-
ületek? Neked, Akiba, mesterem, ki tiz esztendeig
vitted titokban a lázadás lobogóját a judai hegyek
között, ki beutaztad a sivatagokat és tizezrével hoz-
tad a vad püsztai lakókat katonáknak? Te tüzhányó,
kit hó borít, te ősz, nagy harcos és bajnok, mit
szóljak ma hozzád? Veled találkoztam először, mi-
dön egy éjszakán a Libánonban kis csapatommal
utra keltem, hogy foradalmat szítsunk a római ellen.
Te adtad belém a hitet, a kitartást, reményt, ha te
nem jössz, nem mozdul meg ez a föld zsarnokai ellen
és örökké rab marad. S mit szóljak rólad, Akilasz?
Te, aki ezer és ezer barlangot építettél csodás mű-
vészettel, gépeket és szerszámokat terveztél, te, aki
ezt az országot, mint egy nagy bányát, kiástad, föld-
alatti utakat és táborokat építettél, buzát és eleséget
halmoztál fel végtelen üregekben, új fegyvereket ko-
vácsoltál egy megmozduló nemzet számára . . . te,
aki hegyekkel a kezeden harcolsz, aki sziklák mögül
barlangok mélyéről, mint a démon, titokzatosan kül-
död a halált, te, aki megsemmisítetted Urbanus had-
seregét a beth-curi halál-völgyben: mit szólhatok én
tihozzátok?

Akiba odalépett a fővezérhez, mikor az abba-
hagyta a szót és homlokán csókolt. És erős hangon
mondotta:

— Nem magunkért cselekedtünk, hanem Izrael-
ért. És te se hálálkodj, mert amit te tettél érettünk
erőddel és bölcseségeddel, azt csak az Isten küldötte
tehetette.

Akilasz pedig, széles arcát mosolyra huzva, meg-
jegyezte:

— Én római pogány hitben születtem, jól tudjá-
tok, előkelő római polgár voltam és Caesareában ön-
kéntes száműzetésben éltem a keleti bölcsészetnek és
a matematikai tudományoknak, mikor a ti lázadás-
tok kitört. Én otthagytam a hitemet, a népemet, a
császáromat, mert láttam, hogy ti többet értek ná-
lunk, a ti hitetek az igazi hit és a ti Istenetek az igazi
Isten. És megismertem a könyveiteket és nektek
szolgállok azóta és az új vallásért élek és halok és
megöltem tulajdon testvéreimet a csatában. Ma azt
mondom nektek: kevés mindez, mert te, Bar-
Kochba, többet érdemelsz. Te vagy a legnagyobb ka-
tonája ennek a züllött és fáradt korszaknak.

Bar-Kochba elmosolyodott. Azután komolyan és
erőteljesen mondta:

— Ha ti nem akarjátok elfogadni köszönetemet,
szóljon az azoknak, akik elestek közülünk a háboru-
ban, a sziklákon és a nagy sáncok alatt.

Egy percnyi csend után Akilasz megszólalt:

— A koronázást Jeruzsálemben tartjuk meg,
uram, tíz nap múlva. Így intézkedtem.

Bar-Kochba ránézett:

— Rosszul tetted, Akilasz. Ha a hadsereg király-
nak kíván, ha a nép annak akar, ám legyen. De Iz-
raelben más a törvény. Királyt nem a nép választ,
hanem a szinhedrion. Össze kell hívnod a szinhed-
riont Jeruzsálembé és élje terjesztene a kérdést.

A tisztek közt zugás támadt:

— Ne kezdj a tudósokkal, Bar-Kochba! — kiál-
tották.

— A tudósok zavart fognak csinálni — mondta
nyugodtan Akilasz.

A fővezér mozdulatlanul várt, míg a zugás le-
csendesedik.

— Hiába elégedetlenkedtek, bajtársak — szólalt
meg, — a szinhedrion nélkül nincs király Izraelben.
Én születésre egyszerű pásztor vagyok, se pap, se
írastudó . . .

— Dávid is pásztor volt — mormolta Akiba.

— . . . és csak ők, a tudósok, kik őrzik a multakat,
kénhetnek fel engem Izrael uralkodójává. Intézkedj,
Akilasz, hogy a szinhedrion üljön össze palotájában
és tanácskozzék a kérdésről. A tudósok, úgy tudom,
már uton vannak a főváros felé, otthagyták rejtek-
helyeiket és felépülve, ragyogva találják Jeruzsále-
met. Majd ők döntenek.

— Én is ott leszek köztük! — mondta Akiba és
a szemeiben dacos fény villant meg. — Igen, ott le-
szek köztük. De mondd most, uram, mi hír van Ró-
máról?

Bar-Kochba leült és a tiszteket közelebb intette,
azután megszólalt:

— Kémek hozzák a hírt, hogy Rómában az el-
vesztett zsidó háboru miatt zavar és kétségbeesés
ütött tanyát. A császár palotájába zárkózik és kes-
ereg az elvesztett légiókon. Az első csatákkal együtt,
öt légiót vesztek e háboruban. Egyelőre szó sem
lehet új támadásról. Pihennek. Azalatt mi rendbe-
hozzuk az országot, felépítjük a romokat és körül-
vesszük északról és délről sáncokkal hazánkat. Mire
eszükbé juthat egy új kísérlet, mi erősen és bevehe-
tetlenül fogunk itt állani Ázsia közepén, mint egy
fellegvár. De addig is huszezer katonánk áll északon
és huszezer délen a határokon. A pusztai törzsek had-
seregei pedig elvonultak Arábiába. Nem akartam,
hogy zavarják a mi munkánkat.

— Helyesen, Bar-Kochba, — bólintott az aggas-
tyán. — Az falánk népség.

— És most — folytatta a fővezér — tanácskozni
fogunk a többi kérdésekről, bajtársak. Felépült-e már
Jeruzsálem? Ki lesz a templom főpapja? Kik lesznek
a katonai kerületek parancsnokai? Én majd előadom,
mit láttam a határokon. Rómától, mondtam, nem
félek. Azt hiszem, béke-követ érkezik tőlük nemso-
kára hozzánk. De a kikötőket mégis megerősítettem
és a hadsereget, mely odakünn most eloszlik, ha kell,
kerületek szerint tudjuk összehívni. De most Akilasz,
kire az építkezést bízom, szólj, elkészült-e már a mi
kincsünk, Jeruzsálem? . . .

(Folytatása következik.)

Nagyothalló?

találó személyes közreműködésével jön előállítva. Hallását megjavítja, fülzugását meg-
szünteti. Kivülről nem látható. Magyar- vagy németnyelvű prospektust ingyen küld

Fülzugásban szenved?

A Thermo-elektromos halló-
készülék oly kicsiny és könnyű,
hogy a fülben kényelmesen észrevét-
lenül hordható. Minden darab a fel-

THERMO-VALLALAT

BUDAPEST,
RAKOCZI-UT 57/b.

TELEFON: JÓZSEF 52-73.

Pesti izr. hitközség, Budapest, VII., Sip-utca 12.
26/1916. szám.

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előjárósága ezennel pályázatot hirdet:

1. az **Agoston Lajosné, sz. Stern Malvin-** alapítványból egy 380 koronás kiházasítási segélyre az alapítónő, vagy férje rokonai számára;

2. a **Bauer Mór és Fanny**-alapítványból két, egyenkint 380 koronás, esetleg négy, egyenkint 190 koronás segélyre, helybeli szegény özvegyek támogatására, vagy kiházasítási segélyül árva leánynak, esetleg valamely arra méltó személy, vagy család nyomorának enyhítésére;

3. a **Deutsch-Wittenberg**-alapítványból egy 152 K-ás kiházasítási segélyre az alapítók rokonai számára;

4. az **Ehrlich Bernát**-alapítványból egy 432 K-ás kiházasítási segélyre, az alapító rokonai számára;

5. a **kövesgyüri lovag Freystädtler Antal**-alapítványból több, különböző összegű segélyre, kizárólag az alapító, vagy neje oly izr. vallásu szegény kiskorú rokonai számára, kik kézműves vagy gazdasági pályára óhajtanak lépni, a tanítási díjak, vagy önállóítás esetén az első berendezés költségeinek fedezésére;

6. a **Gráner Jónás**-alapítványból egy 1596 koronás kiházasítási segélyre, az alapító rokonai számára (a segély elnyerőjének augusztus hó 9-én kell esküvőjét megtartania);

7. a **Haas Joachim**-alapítványból egy 1080 koronás kiházasítási segélyre, kizárólag az alapító pesti, vagy óbudai szegény rokonai számára;

8. a **Hay Ignác és Rozália**-családi alapítvány valamennyi pályázó között egyenlő arányban megosztandó, 360 koronát kitevő kamataira, melyekre az alapítók következő leszármazottai tarthatnak igényt: Hay Nina férj. Kramer Rudolfné; Hay Szidónia férj. Hay Gyuláné; továbbá az ezektől leszármazó gyermekek: Kramer Ilona férj. Spitzer Ignácné; Kramer Vilma, Kramer Margit férj. dr. Fried Vilmosné; Kramer Jenő; Hay Aranka férj. dr. Hecht Ernőné; Hay Mariska férj. Altstädter Béláné és Hay Piroska, valamint ezeknek leszármazottai. A jelentkezők közül azok, akik szegénységüket hatóságilag igazolják, kétszeres részt kapnak;

9. a **Hay Mihály L.**-alapítvány 720 koronát kitevő kamataira az alapító két vérrokonra számára. (Tekintettel arra, hogy a közelebbi rokonok a távolabbiakkal szemben elsőbbséggel bírnak, a rokonság foka is igazolandó);

10. a **Hegner—Friedmann**-alapítvány 1500 korona kamataira, kizárólag zsidó vallásu elszegényedett budapesti kereskedő, vagy iparos számára. A kamatok két pályázó között az előjáróság által meghatározandó arányban megoszthatók. Az alapítók igazolt vérrokonai elsősorban fognak figyelembe vétetni;

11. a **Holitscher Farkas**-alapítványból két, egyenkint 76 koronás kiházasítási segélyre, elsősorban árva leányok számára;

12. a **Kassovitz I. H. és Rozália**-alapítványból egy 410 korona 40 filléres kiházasítási segélyre, az alapítók rokonai számára (a segély elnyerőjének május hó 31-én kell esküvőjét megtartani);

13. a **Klepetatsch Ignác**-alapítványból egy 190 koronás kiházasítási segélyre, szegény árvaleány számára;

14. a **Koronázási jubileumi alapítvány** 800 kor. kamataiból esedékes, több pályázó között megosztható ösztöndíjra, szegénysorsu, izr. vallásu magyar művészek, esetleg művésznövendékek számára;

15. a **megyeri Krausz Lajos**-alapítványból egy 760 koronás kiházasítási segélyre, az alapító rokona számára;

16. a **Kunewalder L. M. és F. M.**-alapítványból 10—40 koronás három hónap alatt visszafizetendő kamatmentes kölcsönökre, kiskereskedők, házalók és piaci árusoknak;

17. a **Langer W. Benő és neje szül. Margulies Henriette**-alapítványból egy 767 kor. 60 filléres kiházasítási segélyre az alapító vagy neje rokonai számára;

18. a **Leopold Ignác és Katalin**-alapítványból egy 182 kor. 40 filléres kiházasítási segélyre;

19. a **Neuschloss-Benvenisty**-alapítványból egy 190 koronás kiházasítási segélyre, szegénysorsu leány számára (segély elnyerőjének október 23-án kell esküvőjét megtartania);

20. a **Pollák Jakab**-alapítványból egy 152 koronás kiházasítási segélyre;

21. a **Pollak Leon és Laura**-alapítványból egy 950 koronás kiházasítási segélyre az alapítók rokona számára, (rokonpályázó hiányában, nem rokonnak csak 570 korona);

22. a **Reich Ármin és Blau Fanny**-alapítványból egy 470 kor. 25 filléres kiházasítási segélyre szegény rokon, vagy árvaleány számára (a segély elnyerőjének augusztus hó 18-án kell esküvőjét megtartania);

23. a **Reich Gábor és Sarolta**-alapítványból két egyenkint 380 koronás kiházasítási segélyre, az alapítók rokonai számára (R. Gábor rokonának június hó 6-án, R. Gáborné rokonának pedig augusztus hó 9-én kell esküvőjét megtartania);

24. a **Schnitzer Dávid**-alapítványból két, egyenkint 465 korona 50 filléres kiházasítási segélyre;

25. a **Schossberger-Deutsch**-alapítványból egy 262 korona 20 filléres kiházasítási segélyre (a segély elnyerőjének június hó 30-áig kell esküvőjét megtartania);

26. a **Spitzer Gerzson**-alapítványból egy 1350 koronás kiházasítási segélyre az alapító rokona számára;

27. a **Taub Salamon**-alapítvány két pályázó között megosztható 1440 korona kamataira az alapító rokonai számára, vagy kiházasítási segélyül, vagy elszegényedett férfi támogatására;

28. a **Wahrmann Sándor**-alapítványból egy 1368, esetleg két 684 koronás kiházasítási segélyre kizárólag az alapító szegény rokonai számára;

29. a **Weisz Jakab és Johanna**-alapítványból egy 144 korona 40 filléres kiházasítási segélyre az alapítók rokonai számára;

30. a **Wolfner Gyula és Karolin**-alapítványból egy 304, esetleg két 152 koronás kiházasítási segélyre az alapítók rokonai számára;

A kellően felszerelt és a *folyamodók pontos lakás-címét is feltüntető* folyamodványok valamennyi alapítványra, március hó 15-ik napjáig az alulirott előjárósághoz küldendők, kivéve az 5. sz. a. Freystädtler- és a 16. sz. a. Kunewalder-alapítványt, melyekre a kér-

vények az év folyamán bármikor benyújthatók. Elkésetten beküldött folyamodványok nem fognak figyelembe vétetni. A folyamodványokhoz mellékelendők: születési, szegénységi bizonyítvány, hiteles okmányok a vérrokonság igazolására. **Kiházasítási** alapítványra folyamodóknak a fentieken kívül még az eljegyzést igazoló tanusítványt, míg a **Freystädtler**-alapítványra folyamodóknak a gazdasági, vagy ipari tanintézet látogatási bizonyítványát, vagy az illetékes iparhatóság által láttamozott tanoncszerződést, **ösztöndijért** folyamodóknak pedig iskolai bizonyítványaikat is kell csatolniok.

Kiházasítási alapítványokra csak **eljegyzett házadonok** pályázhatnak. Azok, akik a felsorolt alapítók valamelyikének nem rokonai, az **alapítvány megnevezése nélkül, csupán valamelyik kiházasítási alapítványból leendő segélyezése** iránt folyamodhatnak. Ezek azonban csak **helyben lakó leányok lehetnek.**

Az egyes kiházasítási segélyek elnyerői kötelesek lesznek házasságukat a zsidó vallás szertartásai szerint egyházilag is megáldatni és pedig az esketési határidőhöz kötött alapítványi kamatok elnyerői az ott jelzett határnapon, a határnap nélkülieké pedig az 1916. év végéig.

Azon pályázó menyasszony, ki a pályázat eldöntése előtt házasságot kötött, a segélyre való igényét elvesztette.

Bővebb felvilágosítás Gábor Gyula dr. hitközségi ügyész hivatalos helyiségében (VII., Sip-utca 12. I. 7. sz. alatt) bármely hétköznapon d. e. 9—1 óra között nyerhető.

Budapest, 1916. január hó 2-án.

A pesti izr. hitközség előjárósága.

NAPTÁR.

Vasárnap. (1916 január hó 9-ike.) 5676. Sevat hó 4-ike. Hétfő 5-ike. Kedd 6-ika. Szerda 7-ike. Csütörtök 8-ika. Péntek 9-ike. Szombat 10-ike. Hetiszidra: „Besalach” (Mózes második könyvének 13-ik fejezete 17. versétől a 17-ik fejezet végéig.) Haftorah: „UDvóroh isoh nvioh.” (Bírák könyvének 4-ik fejezete 4. versétől az 5-ik fejezet végéig)

A magyar zsidóság és a harmadik hadikölcsön.

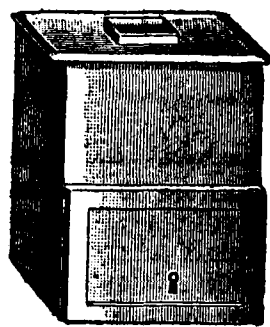
(Befejező közlemény.)

Jegyezték: Schweitzer Simon 200,000 K, Singer Márton (Elek) 200,000 K, Altstock Félix 120,000 K, Kohn Ignác (Budapest) 120,000 K, Singer Vilmos 100,000 K, Braun Illés és neje 100,000 K, Jónás Ignác és fiai 100,000 K, Fuchs József 100,000 K, Silberberg Károly és fia 400,000 K, Heimlich Ilona, Irma és Rózsi (Nagykörös) 100,000 K, Fleischmann Antal 100,000 K, Löwenbach Emil (Wien) 100,000 K, Strasser és Schönfeld 100,000 K, Schön Emil 100,000 K, Hirsch Lajos 100,000 K, Herzog Cilli 100,000 K, Rátkai Lipót dunavecsei szőlőtelepes és fakereskedő 100,000 K, Böhm Mátyásné (Szabadszállás) 80,000 K, Hirsch Nándor 50,000 K, Klein Bertalan 50,000 K, Popper Lipótné 50,000 K, dr. Moskovits József 50,000 K, Böhm Jakab (Szabadszállás) 50,000 K, Böhm Adolf (Szabadszállás) 50,000 K, özv. Kohnner Henrikné 50,000 K, Wolf József dr. ügyvéd (Szeged) 50,000 K, Kellner Lajos 34,000 K, Singer Jenő 34,000 K, Lusztig Ede 30,000 K, Weisz Sámuel 30,000 K, Singer Miksa 30,000 K, Deutsch S. mérnök 30,000 K, Tausz Gyula (Pécs) 30,000 K, Haasz Emil 30,000 K, Beck Ernő mérnök 24,000 K, Goldmann Antal 20,000 K, Feldmann és társa 20,000 K, Schlesinger S. Jakab 20,000 K, Löwy Bernátné 20,000 K, Deutsch Gusztáv 20,000 K, Strausz Arnold 20,000 K, Sziklai Géza és társa 20,000 K, Sándor Miksa 20,000 K, Kupferstein Ignác 20,000 K, Korányi és Fröhlich 20,000 K, Löwy Hermina 20,000 K, Hoffmann Gusztáv 20,000 K, Székely Mór 20,000 K, Glaser és Borovitz 20,000 K, Boschán Márk 15,000 K, ifj. Herczog József 15,000 K, Freund Henrik 14,000 K, Horn Ignácné 14,000 K, Winterstein és Kola 12,000 K, Herczog Gyula 12,000 K, Schwarcz Izidor (Kunhegyes) 11,800 K, Weisz Margit 11,000 K, Blau Mira 10,500 K, özv. Levald Miksáné (Dunaszerdahely) 10,000 K, dr. Fodor Károly jelenleg mint főorvos a harctéren 4000 K, Schwarcz Izidorné 3000 K, Weisz Sándor, néptanító 1500 K, Fülep Phoebus, földbirtokos (Hidalmás) összesen 4000 K, Fülep Phoebus néhai atyja Fülep Lajos és bold. anyja emlékére alapítványi vagyonából a II. hadikölcsönre 3000 K-át, a III. hadikölcsönre szintén 3000 K-át, összesen 6000 K, dr. Székely Miksáné 2000 K.

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Szabolcsi Lajos.

* מדרל Szigoruan conservativ, 25 évi gyakorlattal bíró, orvosilag elismert, a pesti hitközség által engedélyezett ügyes Mohel (vidékre is) ajánlkozik. Schönfeld Jakab Budapest, VII., Dohány-utca 2.

* Idős beteg uriaszony mellé, nagyobb vidéki városba, keresek vallásos házvezetőnőt, ki az ápolást is elvállalja. Irásbeli ajánlatokat kérek Magyar Szódagyar Budapest, Kartács-utca 3. címre.

KIFOSZTHATLAN ALAMIZSNA-PERSELY.

Sem feltörni, sem bármi módon az ezüst vagy papírpénzt belőle kiszedni nem lehet. (SZABADALMAZVA.) Falra vagy asztalra erősíthető, vaslemezről, nagyon erős kivitelben, Wertheim-zárral, két kulccsal, tölgyfa színre festve és fényezve. 25 cm. magas, 20 cm. széles, 14 cm. mély, súlya 4-40 kilogramm. **Ára csomagolással 35 korona. ■■ Gyártja: ■■**

JURISICS MARTON Budapest, VI. ker., Rózsa-utca 51-53. szám.

של חמץ

HUSVÉTI CUKOR

A közeledő husvéti ünnepekre ajánljuk a bonyhádi és lőrinci orth. rabbinusok ellenőrzése mellett készült husvéti gyártmányainkat, mint kocka- és lisztcukrot ládákban és dobozokban, pilécukrot zsákokban, valamint süvegcukrot.

Selypi cukorgyár r.-t.

Központi iroda:

Budapest, V., Zoltán-utca 8.

Az elhizás kitűnően bevált ellenszere az aranyérmekekkel és oklevelekkel kitüntetett „**Dakodin**”. Nincs túlerős test, nincs kiálló csipő többé, hanem csak karcsu, elegáns alak és kecses természet. Nem orvosság ez, nem titkos szer, csupán a túlerős, de egészséges egyének biztos eszköze a normális testalkat elnyerésére. Diétára nincs szükség, sem a szokott életrend megváltoztatására. A hatás megépő. Egy csomag, amely egy hónapra elég **7.50 K**, két csomag **14 K**. Kapható a pénz előleges beküldése vagy utánvétel mellett. Ajánlok továbbá: amerikai parfümöt, „Hygiea”-t, Khananát, Isola, Bellát, Lornát dekánként **3 K** és Orgonát, Ibolyát, Rózsát, Gyöngyvirágot, Orchideát, Buvardiát, Ideált dekánként **2 K**. Legalább két deka küldésnél **bérmentve**, utánvétel vagy a pénz előzetes beküldése ellenében

Gyár-telep: **Hivaryon & Co. Newyork.** Egyedüli szét-küldési hely: **GROSS ANTAL** kiviteli háza
Budapest, VIII/107. ker., József-körut 23. sz.

TOKAJI BOR kiváló minőségben a Tokaji Bor-termelők Társasága r.-t. Tokaj.
 Eladási ierakat: **Budapest, VII., Wesselényi-utca 6.**
 Telefon 167—88. 3—3

MATTONI-FELD
GISSHÜBLER
 természetes
 égvényes
SAVANYÚVIZ.

Kohn Arnold

SIRKÓRAKTÁRA
SIREMLÉKEK

minden ár és kivitelben, áthelyezések exhumálásoknál.

Javítási munkák a temetőben. Szombaton és

Telefon
18-76

□ ünnepnapon zárva. □

Telefon
18-76

Budapest, VII., Károly-körut 15

Modern **Étterem**

Elegáns berendezés. Kitűnő konyha. Elsőrendű italok.
 Társas-ebédek alkalmára tág díszterem.

FISCHER ZSIGMOND

Budapest, VI., Teréz-körut 1/c.

A „Royal szálló” közelében. :: Telefon 157-00.

Dr. FLESCH FAGYBALZSAMA megvéd a fagyástól.

Használata a régi láb-, kéz-, fül-, orr-fagyást is megszünteti. Egy téglár ára 2 K, postadíjjal 2 K 40 f. — Három téglár rendelésénél postán bérmentve 6 korona. — Rendelési cím:

... **Dr. Flesch „Korona” gyógytára, Győr.** ...

Napona frissen vágott
orth. kóser

baromfi legolcsóbb árban kapható.

Herschkovits Hermanné

Budapest, VII., Klauzál-tér 4.

Fogak szájpaddás nélkül, rágásra azonnal használható, 4 koronaért. Gyökéreltávolítás főlöszleges. 10 évi jótállással 24 óra alatt készíttetnek, foghúzás teljesen érzéstelenítve. Részletfizetésre is. Rendelés egész nap. Mérsékelt árak.

Dr. HEGEDÜS JAKAB Budapest, VII., Erzsébet-körut 44., fővárosi fogspecialista. I. emelet. Régi, hasznavehetetlen fogsort átalakítok, használhatóvá teszem.

PATKÁNY, EGÉRIRTÓ
 BAKTERIUM
„RATIN”
 PROSPEKTUS INGYEN.
„RATIN” LABORATORIUM
BUDAPEST,
ROTTENBILLER-UTCA 30.

Január elseje

óta drágább lett a lysoform-szappan, mert a zsiradékok nagy hiánya és fel-emelt ára kényszerítenek bennünket az áremelésre. Ezentul az ismert változatlanul kitűnő minőségű

Lysoform-szappan K 1.60

árban kapható minden gyógytárban és drogeriában és még így is olcsó más pipereszappanokkal összehasonlítva, mert tiszta, kiadós és nagy.

A lysoform fertőtlenítőszer ára egyelőre még nem változott meg!

Dr. Keleti és Murányi vegyészeti gyára Ujpest.